

laišķai lietuviams

gegužė / may 1986

MOTINA — MEILĖS IR AUKOS SIMBOLIS	145	Bruno Markaitis, S.J.
AŠ LAUKIU PAVASARIO (eil.)	148	Dalia Staniškienė
SEKMINĖS — ŠV. DVASIOS ŠVENTĖ	150	V. Kolyčius
MŪSŲ VISUOMENĖS SKALDYMO SI PRIEŽASTYS IR SANTYKIAI SU LIETUVA	152	Viktoras Nakas
KAM PIRMENYBĖ?	157	Chiara Lubich
JUOKAS IR PAJUOKA	153	Alfonsas Grauslys
TEOLOGINIAI MĄSTYMAI	161	Vytautas Bagdanavičius
CHARIZMATIKAI	165	Leonas Zaremba, S.J.
LIETUVIŲ IR ŽYDŲ SANTYKIAI HITLERIO OKUPACIJOS METU	169	Prel. M. Krupavičius
AR SUNKU BŪTI LIETUVIU SVETIMAME KRAŠTE?	175	Rima Polikaitytė
TĖVYNĖJE	177	Gediminas Vakarīs
KALBA	179	Juozas Vaišnys, S.J.

Šis numeris iliustruotas dail. Jurgio Daugvilos medžio skulptūros darbais. Nuotraukos — Eugenijaus Būtėno. Viršelio piešinys — Rasos Krokytės.

Laiškai **Lietuviams** — Letters to Lithuanians (ISSN 00301-540) is published monthly except July / August, when bimonthly, for \$10.00 a year by Jesuit Fathers of Della Strada, Inc., 2345 West 56th Street, Chicago, IL 60636. Second class postage paid at Chicago, IL and additional mailing offices. POSTMASTER: Send address changes to **Laiškai Lietuviams**, 2345 W. 56th Street, Chicago, IL 60636.

MOTINA – MEILĖS IR AUKOS SIMBOLIS

BRUNO MARKAITIS, S.J.

Kiekviena motina, pajutusi pirmąją gyvybės ženklą po savo širdimi, užgirsta likiminį klausimą: kas bus iš šio kūdikio? Svajonės pradeda maišytis su troškimais, viltys — su sapnais, tikrovė — su vaizduote. Bet virš nekantrumu plakančios širdies tebekybo įkyrus klausimas: kas bus iš šio kūdikio? Ar jis bus ašarų sūnus? Ar ji bus rūpesčių dukra? Kuriuo keliu sūnus pasuks, kai visi gyvenimo vieškeliai į kryžkeles subėgs? Kam teks dukros ranka, o kam — širdis?

Į šį likiminį klausimą motina atsako dviem tikrovėm, kurios nuolat gyvos jos širdyje: meile ir kančia.

Meilė savo vaikui. Nuo pirmos kūdikio gyvenimo minutės motina pasitinka jį su meile ir prisiekia jam meilę. Ir tai tokia nuostabi meilė, kad joje beveik nėra žmogui įprastos savimylės ir ištisai egocentrinio intereso. Ši meilė yra didesnė už gyvenimą, nebijanti mirties, nes jos gylis ir aukštis viršija savimylą ir egocentrizmą. Tik motinoje randame meilę, kuri turbūt niekada nevirsta neapykanta, kuri myli apvilta, įžeista, paniekinta. Tik motinoje mus pasitinka meilė, kuri niekada neišblėsta, neatvėsta, kurios ugnis nesudega, nes ji iš savęs ir savimi dega. Tik motinoje sutinkame meilę, kuri vaikui nuolat gėrio trokšta, ir tas nuolatinis bei besąlyginis gėrio troškimas duoda jos meilei neišsemiamą energiją ir nežemišką kilnumą. Tokiu būdu kiekviena motina gali mylėti ir iš tikrųjų myli net ir meilės nevertą vaiką. Tik motina gali mylėti meilės nevertą vaiką, nes šitoje meilėje nėra savanaudiškų išskaičiavimų ir savimylės aistros. Todėl ši meilė — net apvilta, net mirtinai įžeista ir paniekinta — nevirsta neapykanta, neužsidega kerštu. Tai turbūt vienintelė meilė žmonėse, kurios jėga ir įtaka nesumažėja, nors didelės metų ir tolių distancijos skiria motiną ir vaiką.

Jurgis Daugvila.

Koplytėlė su Aušros Vartų Marija ir šv. Kazimieru.

Į likiminį klausimą, kas bus iš šio kūdikio, motina atsako ne tik meile. Ji atsako ir kančia. Iš pat pradžių ši kančia yra niekad nesibaigęs darbas, beribis dėmesys ir nuolat budintis pasiaukojimas. Kūdikis yra savanaudiškiausias despotas ne vien dėl savo nuolatinį ir neatidėliotinų reikalavimų, bet kad jis iš visų gyvūnų daugiausiai ir ilgiausiai reikalingas motinos pagalbos ir globos. Motinos darbas tampa kančia, kad jis niekad nesibaigia, nepripažįsta skirtumo tarp dienos ir nakties ir paprastai negalimas atidėti, nenukeliamas į kitą dieną.

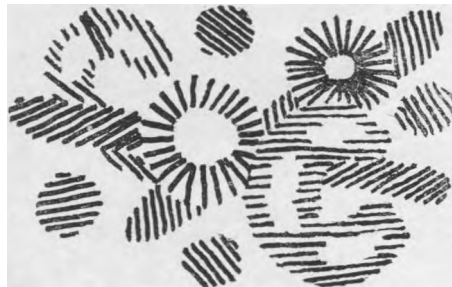
Kai kūdikis žengia pro vaikystės vartus į proto pabudimą, jame pradeda rodytis ne tik individualūs asmens bruožai bei ypatybės, bet ir paveldėjimo elementai, paeinantys iš tėvų ir protėvių. Motina mato teigiamus ir neigiamus vaiko temperamento bruožus ir jų įtaką charakterio formavimuisi. Kas ims viršų? Koks bus ypatingųjų bruožų gylys? Koks teigiamųjų elementų pastovumas ir patvarumas? Ar vaikas pasiduos auklėjamajai įtakai? Ar jo gerus norus lydės tvirta valia? Ar jis bus savarankiškas? O gal draugai ir draugės už jį nuspręs, ir jis seks juos, kaip avis piemenį?

Kai vaikas pradeda bręsti, kančios horizonte sužiba naujos rūpesčių žvaigždės. Pirmą kartą motinos ir vaiko santykius pradeda skirti nesupratimo siena. Ji jaučia, kad vaiko atvirumas, kuris anksčiau buvo, sakytume, absoliutinis, dabar palaipsniui darosi sąlyginis ir dalinis. Motina mato, kad į sūnaus ar dukros gyvenimą skverbiasi svetimos įtakos, kurios stumia motiną iš interesų centro, žinoma, tai yra natūralus ir logiškas reiškinys, bet jis reiškia kančią tai, kuri vaikui davė gyvenimą. Motina manė, kad vaikas yra jos totalinė nuosavybė. Dabar ji mato į jos vaiką kitų tiesiamas rankas, kurios jį savinasi, dalinasi, ir jai atrodo, kad tos svetimos rankos nėra vertos liesti jos šventos nuosavybės. Bet gyvenimas veržiasi savo laisvu keliu, kaip iš krantų išsiliejusi upė. Seniau motinos žodis būdavo galutinis atsakymas į visas, nors dar vaikiškas, problemas. Dabar ateina laikas, kai jos nuomonė ir tvirčiausi įsitikini-

mai priimami su atlaidžiu šypsniu, o kartais net su ironija. Juk ji savo vaikui tik gero linki, visada gero linkėjo ir ji žino — instinktu, intuicija, patyrimu — kuriuo keliu tiesa keliauja ir kurie šunkeliai veda į nevaisingas abejones ir neprasmingus nusivylimus. Bet jos nebeklausoma. Svetimos ir negeros įtakos traukia jos vaiką į pavojingą nežinią, o ji stovi bejėgė ir kruvina širdimi liudija nelaimės pradžią.

Tai yra kančia, kurios gylio, svorio ir aštrumo niekas neišmatuos ir nesuves į statistikas. Žinoma, motinos gyvenime buvo daug momentų, kai jos širdis iš laimės alpo, nes ji matė nuostabaus gėrio ir grožio vizijas, kurios diena iš dienos virto apčiuopiamomis tikrovėmis. Ji buvo dažna kilnių vaiko nuotaikų ir pasiryžimų liudininkė, ir daug kartų jos akivaizdoje iš meilės dangaus krito į žemę šviesios džiaugsmo žvaigždės. Bet iš šių giedrių momentų ją pažadinavo tas įkyrus klausimas: kas bus iš tavo sūnaus ar dukros? Kas bus iš jų, kai tavęs čia jau nebebus?

Motina eina gyvenimo keliu, nešdama širdyje didelę meilę ir didelę kančią. Ir tai yra pasaulio vaikų negėstanti viltis, nes meilė ir kančia reiškia išganyką. Ne viena meilė. Ne viena kančia, bet meilė ir kančia. Mat tai yra pilna ir tobula auka, kuri nugalė mirtį ir gyvenimo prasmei suteikia amžinumą. Tai yra auka, kuri Apvaizdos teisingumo svarstyklėse sveria daugiau negu vaikų silpnybė ir laikinas geros valios trūkumas. Tai motinos šventoji auka, kuri Dievo akyse meldžia išganyto malonės savo įsčių vaisiui.

AŠ LAUKIU PAVASARIO . .

Niūrus ir liūdnas. . .

Vėjas gainioja šlapius, pageltusius lapus,

Giliai žemėj miega mėlynos žibutės,

Žmonės dėkoja Dievui už šiltus namus,

O aš laukiu pavasario. . .

Gruodis —

Baltas ir vėjuotas;

Supa sukuriu šiaurys snaiges,

Šaltis sukaustęs rankas, lūpas ir širdis. . .

GLORIA IN EXCELSIS DEO!

Skamba bažnyčių varpai. . .

Aš laukiu pavasario. . .

Sausis – ak! sausis!

Ir vėl iš naujo saulės ratas suksis;

Bet saulės šypsena dar nesusildo –

Ji slepiasi kažkur už debesų, lyg nedrąši mergaitė. . .

Tik kartais spindinčias akis pramerkia, nusišypso. . .

Aš laikiu pavasario. . .

Vasaris –

Vasarą menąs mėnuo, o vasara dar taip toli. . .

Didmiesčių bokštai baltuoja sniego pataluos,

Po ratais girgžda sumintas sniegas,

Kažkas kažkur dar mini prarastą laisvę

Ir padeda vainiką po kojų sušalusiam Rūpintojėliui. . .

Aš laikiu pavasario. . .

Kovas –

Jau pažado žaliuojančio pradžia,

Ir žemė bando bust iš miego. . .

Maža žibutė ieško saulės spindulėlio,

Ir dreba nedrąsus žiedelis, vėjo lenkiamas. . .

Jau tuoj, jau tuoj gamta pragys

Kasmetinio stebuklo giesmė – ALELIUJA!

Ir pasipuoš nežemišku spalvų vitražu. . .

Balandis –

Paukščiai grįžta!

Ir visa, kas gyvena žemėje, po ja, virš jos,

Rankas iškėlę garbina Kūrėją.

Nusišypsojo saulė žemei,

O širdys kyla i erdves

Ir sveikina sugriausi pavasarį. . .

Gegužis –

Žydintis ir kvepiantis!

Žiedais papuošti skubam motinas – gyvas ir mirusias. . .

Žiedais ir laimės spindesiu pasipuošia

Mergaitės – nuotakos. . .

Laukimas baigėsi!

Širdis nebetalpina paukštelių, saulės ir žiedų simfonijos. . .

GARBĖ PAVASARIO KŪRĖJUI!

SEKMINĖS —ŠV. DVASIOS ŠVENTĖ

V. KOLYČIUS

Kas yra ta Šv. Dvasia? Daugumas iš mūsų žinome tik tiek, kad Šv. Dvasia yra trečias Šv. Trejybės asmuo. Daugiau beveik nieko. Ji dažnai vaizduojama balandžio pavidalu — simboliu. Šv. Jono Evangelijoje ji yra vadinama "kitu Globėju". Jėzus kalba: "Aš paprašysiu Tėvą, ir jis jums duos *kitą Globėją*, kuris liktų su jumis per amžius, — Tiesos Dvasią" (Jn 14,16-17). Ką reiškia žodis — Globėjas? Tai asmuo, kuris visada yra šalia, kuris pataria, pagelbsti, pamoko, saugo. Ir ta Dvasia — Globėjas "yra pas jus ir bus jumyse" (Jn 14,17).

Kaip Šv. Dvasia mums padeda? Jėzus vėl primena: "O Globėjas — Šv. Dvasia, kurį mano vardu Tėvas atsiųs, — jis išmoks jus visko ir viską primins, ką esu jums pasakęs" (Jn 14,26). Šv. Dvasia mums padeda suprasti Šv. Raštą, "primins, ką esu jums pasakęs". Be Šv. Dvasios veikimo, be jos pagalbos visas Šv. Raštas yra tik negyva raidė, lyg koks įstatymų ir dogmų rinkinys. Tik Šv. Dvasiai veikiant, jis tampa mums gyvu Dievo žodžiu.

Šv. Dvasia mums parodo tiesą: "Kai ateis toji Tiesos Dvasia, ji jus ves į tiesos pilnatvę" (Jn 16,13). Ypatingai šiais laikais esame pasimetę, dažnai ginčydamiesi, kas ištikrųjų yra tiesa. Tikra tiesa atrandama Šv. Rašte, veikiant mumyse Šv. Dvasiai.

Kita Šv. Dvasios rolė yra *parodyti mūsų nuodėmingumą*. "Jis ateis ir parodys pasaulio klaidą dėl nuodėmės, dėl teisybės, dėl teismo" (Jn 16,8). Tik Šv. Dvasiai veikiant, pamatome savo nuodėmingumą, kreipiamės į Jėzų ir jam dėkojame už tai, kad jis savo krauju nuplovė mūsų nuodėmes.

Iš tikrųjų — tai pati Dievo, ne žmogaus, dvasia. "Mes gavome ne pasaulio dvasią, bet iš Dievo einančią dvasią, kad pažintume mums suteiktas Dievo dovanas" (I Kor 2,12). Kalbėdami Tikėjimo Išpažinimą sakome: "Tikiu į Šv. Dvasią, Viešpatį Gai-vintoją, *kylančią iš Tėvo ir Sūnaus*". Šv. Augustinas Šv. Dvasią vadina *meile*. Tai

yra meilė, kuri pasireiškia tarp Tėvo ir Sūnaus.

Jėzus ir Šv. Dvasia. Kaip Jėzus yra viso Naujojo Testamento centre, taip Šv. Dvasia išplaukia iš Jėzaus, jungia viską ir kreipia į Jėzų, kaip Viešpatį ir Išganytoją. Kristus yra kūno galva, krikščionys — to kūno nariai, o Šv. Dvasia yra tam kūnui gyvybės davėja — pats gyvenimas. Be Šv. Dvasios kūne nėra gyvybės: "Nė vienas negali iš-tarti 'Jėzus yra Viešpats' jei Šv. Dvasia ne-paskatina" (I Kor 12,3).

Šv. Dvasia taip pat yra tos dieviškosios meilės jėga, daranti stebuklus. Visi Jėzaus padarytieji stebuklai buvo, Šv. Dvasiai veikiant. Dažnai mes galvojame, kad Jis visa tai galėjo padaryti, kadangi buvo Dievas. Tačiau Jėzus, nors būdamas Dievas, savo dievytės atsisakė (Fil 2,6-7). Ligonijų gydymai, net ir iš numirusių prikėlimas, buvo daromi, Šv. Dvasiai veikiant. Jėzus parodė, kad Šv. Dvasia yra jėga, kuri nugali mirtį, nuodėmę ir nupuolusiam pasauliui gali parodyti naują gyvenimą.

Ta pati Šv. Dvasia gyvena mumyse. O kaip sunku mums tuo tikėti. Sunku gal dėl to, kad mes nematome tos Šv. Dvasios veikimo mumyse. Laikome ją uždarytą savyje, lyg kokioje dėžutėje, ir neleidžiame jai veikti. "Argi nežinote, kad jūs esate Dievo šventovė ir jumyse gyvena Dievo dvasia?" (I Kor 3,16) arba: "Jumyse gyvena Dvasia to, kuris Jėzų prikėlė iš numirusių" (Rom 8,11).

Taigi, *veikiant Šv. Dvasiai*, mes pajuntame, pergyvename Dievo meilę, pamatome savo nuodėmingumą, mūsų nuodėmės yra atleidžiamos ir mes galime atleisti kitiems. Šv. Dvasia mums parodo tiesą ir duoda naują gyvenimą.

Šv. Dvasia ir atsivertimas. Mes negims-tame krikščionimis. Visi ateiname į šį pasaulį, kuris yra nuodėmingas, su nuodėme, paveldėta iš pirmųjų tėvų, kurie nepakluso Dievui. "Ir žydai, ir pagonys — visi yra

nuodėmės valdžioje, nėra teisingas, nėra nei vieno" (Rom 3,9-11) arba "visi yra nusidėję ir stokoja Dievo garbės" (Rom 3,23).

Taigi atsivertimas yra reikalingas visiems. Jis buvo reikalingas ir apaštalams, ir Jėzaus mokiniams, kurie, kartu su Marija, buvo susirinkę "viršutiniame kambaryje". "Atėjus Sekminių dienai, visi mokiniai buvo drauge vienoje vietoje. Staiga iš dangaus pasigirdo ūžesys, tarsi kilus smarkiame vėjui. Jis pripildė visą namą, kur jie sėdėjo. .. Visi pasidarė pilni Šventosios Dvasios" (Apd 2,1-4).

Pranyko tada žydų ir romėnų baimė. Visi viešai pradėjo skelbti Jėzų. Šv. Dvasia apaštalams "priminė", ką Jėzus jiems buvo anksčiau kalbėjęs.

Dievas nenori, kad žmonės būtų nuo jo atsiskyrę. Jis visokiais būdais veda visus prie savęs. Kai minia išgirdo Petrą kalbant Sekminių dieną, visi susigraudino ir ėmė klausinėti: "Ką mums daryti, broliai?" Petras atsakė: "Atsiverskite, gailėkitės, tada gausite Šv. Dvasio dovaną".

Ir mes kiekvienas galime klausti: "Ką gi man daryti? Aš esu katalikas, esu krikščionys, lankau bažnyčią, argi to dar neužtenka?"

Iš tikrųjų Dievas nori iš mūsų daugiau. Jis nori, kad Šv. Dvasios veikimas mumyse būtų pastebimas, kad mūsų santykis su Jėzumi būtų gyvas, artimas ir nuolatinis. Ir užtat reikia atsivertimo, kuris vyksta tik per Šv. Dvasią.

Yra 3 rūšys žmonių, kuriems reikia atsivertimo:

1. Tie, kurie visiškai netiki.

2. Jauni žmonės, kurie buvo pakrikštyti, kurių tėvai yra krikščionys, tačiau jie negali būti išganyti vien tik dėl tėvų ar senelių tikėjimo.

3. Pagaliau visi krikščionys tik iš vardo. Jus galima pavadinti "sekmadieniniais krikščionimis".

Popiežius Paulius VI savo enciklikoje apie evangelizaciją yra pasakęs: "Šiandien yra gana didelis skaičius krikštytų katalikų, kurie formaliai nėra krikšto paneigę, bet yra visiškai jam indiferentiški ir pagal jį

negyvena". Čikagos kardinolas Bernardin taip pat yra išsireiškęs, kad šiandien bažnyčiose sėdi apie 60% žmonių, kurie yra pakrikštyti, bet dar yra pagonys.

Taigi *atsivertimas* ir *atsivėrimas* Šv. Dvasiai yra reikalingas mums visiems. Prisiminkime Popiežiaus Jono XXIII maldą: "O dieviškoji Dvasia. .. atnaujink mūsų laikais savo stebuklus, kad įvyktų lyg antrosios Sekminės".

Šv. Dvasia veikia visoje Bažnyčioje ir taip pat tikinčiųjų širdyse. Vatikano II suvažiavimo darbuose tai ypatingai pabrėžiama: "Sekminių dieną buvo atsiųsta Šv. Dvasia, kad nuolatos Bažnyčią pašvęstų. Dvasia gyvena bažnyčioje ir tikinčiųjų širdyse, kaip šventovėje, juose meldžiasi ir liudija, kad jie yra išsūnytieji vaikai" (II Vatikano dokumentai, 17 psl.).

Popiežius Paulius VI labai dažnai pabrėždavo, kad Bažnyčiai labiausiai reikia Šv. Dvasios veikimo: "Mums reikia Šv. Dvasios, jos šviesos, jos jėgos, reikia Šv. Dvasios dovanų, ramybės ir jos džiaugsmo. Bažnyčiai reikia amžinų Sekminių, jai reikia ugnies širdyje, žodžių lūpose, reikia vizijos. Bažnyčiai privalo būti Šv. Dvasios šventovė, ji privalo pakeisti šio modernaus pasaulio tuštumą. Kreipiuosi į visus, jaunos ir senus, kreipiuosi ir į savo brolius kunigus ir prašau klausytis manęs. Bažnyčiai reikia Šv. Dvasios! Mums visiems reikia Šv. Dvasios! Tad visi kartu šaukime: "Ateik!" (Paulius VI, 1972 m. lapkričio 29 d. audiencijoje).

Melskimės tad ir mes: "Viešpatie Jėzau Kristau, aš žinau, kad savo gyvenime esu daug nusidėjęs, gailiuosi už visas savo nuodėmes. Aš išpažįstu tave, Jėzau, ir priimu tave, kaip savo Viešpatį ir Išganytoją. Siųsk savo Šv. Dvasią, kad ji veiktų mano širdyje, pakeistų mano gyvenimą ir aš pajusčiau tą naują gyvenimą, kurį tu atnešei. Ateik, Šv. Dvasia! Dėkoju tau, Viešpatie, mano Dieve, ir garbinu tave!"

■ Tarptikybė delegacija, aplankiusi Jugoslaviją, rado, kad ten tikinčiųjų padėtis kiek lengvesnė, negu kituose komunistiniuose kraštuose.

MŪSŲ VISUOMENĖS SKALDYMOSI PRIEŽASTYS IR SANTYKIAI SU LIETUVA

("Laiškų lietuviams" konkurse I premiją laimėjęs rašinys)

VIKTORAS NAKAS

Sakoma, kad laikas išgydo visas žaizdas. Šis posakis taikytinas išeivijos požiūriui į santykius su Lietuva. Nors visos žaizdos, susijusios su išeivijos lietuvių tarpusavio kovomis dėl ryšių klausimo toli gražu neišgydytos, bet laikas daro savo. Atrodo, kad gilioj praeity paliktos tos dienos, kai lietuvis savo kaimyno namus apdrabstydamas raudonais dažais. Pergalė teko ne tam, kuris kito namą "dažė", o tam, kuris buvo "dažytojo" taikiny. Šiandien, kai lietuviai Amerikoje diskutuoja apie išeivijos santykius su Lietuva, jie nebesvarsto, ar ryšių plėtimas siektinas ar smerktinas, o bando nustatyti, kokie ryšiai turėtų būti plečiami.

Kad viena, ar kita grupė laimėjo kovą už visuomenės pritarimą, dar nereiškia, kad dėl santykių su Lietuva klausimo nebėra ir nebegali būti jokio visuomenės skaldymosi. Jo paskirus atvejus matome šiandien. Tačiau reikia pripažinti, kad didysis skaldymosi laikotarpis dėl ryšių su kraštu jau praeity. Ryšių klausimas nebeįaudrina visuomenės. Tai leidžia mums žiūrėti į skaldymąsi su didesniu objektyvumu, negu anksčiau.

Faktas, kad santykių temos turinys yra pasikeitęs, nė kiek nesumažina tų diskusijų svarbos. Santykių su Lietuva klausimas tebėra nepaprastai opus, nes jis surištas su pačios išeivijos tolesniu gyvavimu. Žvilgsnis į to klausimo raidą ir į visuomenės skaldymosi procesą mums yra aktualus, nes jis padeda atidengti išeivijos galvosėną apie jos esamą ir gal būsimą santykį ne tik su Lietuva, bet taip pat ir su gyvenamojo krašto politine aplinka.

Prieš 40 metų tipiškas lietuvis tremtinys nebūtų galėjęs kantriai išklausti bet kokių pasisakymų už ryšių palaikymą su Lietuva, nebent tie ryšiai būtų su lietuviais partizanais. Bendri pasisakymai už ryšius jam būtų atrodę kaip tautos išdavystė. Šis tremti-

nys buvo pilnas apmaudo ir gyveno su dileme neapykanta tėvynės okupantui. Tremtinys į Vakarų atvyko — tiesą pasakius, buvo priverstas bėgte išbėgti — be vieno ar kito, o kartais be visų šeimos narių ir be jokio turto. Pirmaisiais tremties metais, tais momentais, kada jam nereikdavo galvos sukti, kaip, iš kur gauti duonos kąsnį, jo mintyse buvo kraupūs prisiminimai — tai vienos nakties įvykiai, kai į enkavedistų sunkvežimius buvo grūdami jo giminės bei kaimynai; tai nekaltų lietuvių išniekintų lavonų atradimas, naujai dienos išaušus ir sovietams iš Lietuvos besitraukiant; tai naivių nepriklausomybės atstatymo vilčių sutraiškinimas po naujojo okupanto padu; tai sovietų sugrįžimas ir vėl naktis, bėgimas tamsoj per laukus nuo besivejančių Raudonosios armijos tankų; tai su tremtiniu bėgusių nelaimingų lietuvių žuvimas ar sovietų kariuomenės dalinių apsuptų sugrąžinimas į beviltišką ateitį. Jo neapykantą tremtyje maitino iš Lietuvos atėjusios žinios apie sodybų tuštėjimus bei partizanų desperatišką kovą prieš okupantą. Su įniršimu jis liudijo Vakarų valstybių griežtą atsisakymą toliau eiti išlaisvintojo pareigas, kad Stalinas susilauktų to paties atpildo, kaip Hitleris.

Šie tragiški pergyvenimai lietuvių tremtinį privedė prie nusistatymo kategoriškai atsisakyti bet kokių santykių su Lietuvos komunistų valdžia. Jis degė su tokiu dideliu noru tą valdžią sumenkinti, kad net nenorėjo pripažinti, jog ji iš viso egzistuoja. Tremtinys pasiryžo jokia būdu neprisidėti prie komunistinės santvarkos įsitvirtinimo ir klestėjimo Lietuvoj. Jis smerkė visus tuos, kurie savo veiksmais teikė tai santvarkai net mažiausią dalelę teisėtumo ar turėjo bet kokių, kad ir netiesioginių, su ja ryšių. Apie keliones į Lietuvą tais laikais nebūtų galėję būti kalbos, net jeigu sovie-

tai būtų "atidarę" Lietuvą turistams. Kelionės reikštų tremtinių pripažinimą, kad gyvenimas Lietuvoj sugrįžo į vėžes ir kad sovietų santvarka tikrai buvo įsigalėjęs. Tol, kol lietuviai į Lietuvą nevažiavo, dar buvo galima gyventi viltimi, kad sovietų okupacija laikina, kažkaip net netikra, kaip miržas.

Ir ne vien šis gilus psichologinis poreikis paneigti neapkenčiamą realybę lietuviui neleido siekti ryšių su kraštu. Nuvykimas Lietuvon reikštų, kad turistiniai doleriai eitų tiesiai į okupanto išdą. Okupantas tuos pinigus galėtų panaudoti dar vienam kulkosvidžiui ar dar keliem šimtam metrų spygliuotos vielos užpirkti. Tad lietuvių tremtinio kelionė į Lietuvą būtų buvęs didžiulis, nedovanotinas nusikaltimas prieš tautą.

Šis nusistatymas buvo absoliutus. Tačiau gyvenime yra sunku bet kokią nusistatymą besąlygiškai įgyvendinti. Padarius vieną išimtį tokiai tvirtai, išimčių neprileidžiančiai laikysenai, jos pamatai ima silpnėti, po truputį trupėti. Štai kas ardė laikysenos prieš ryšius pamatus: tremtinio supratimas, kad 1) absoliutus nusistatymas iš jo reikalauja *labai* didelio pasiaukojimo ir 2) kad dėl to nusistatymo nukenčia giminės ir draugai Lietuvoj. Ryšių atsisakymo politika, jeigu ji tikrai sąžiningai vykdoma, reikštų, kad tremtiniai net negalėtų susirašinėti su artimaisiais Lietuvoj, nes tas ryšys būtų palaikomas per neapkenčiamos sovietų valdžios malonę. Toks ryšys, palaikomas kad ir netiesioginiu santykiu su sovietinės Lietuvos valdiška įstaiga, būtent paštu, būtų tolygus sovietų valdžios de facto pripažinimui. Tas pat galiotų siuntinių siuntimui, kuriuo ne tik būtų prašomasi sovietų valdžios malonės, bet taip pat per muitus būtų atiduodami pinigai komunistų santvarkos išlaikymui.

Turbūt daugumas tremtinių neilgai tekovojo su sąžinėmis dėl laiškų rašymo. Susirašinėjimui turbūt daugiau trukdė ne ryšių politika, o tremtinio baimė, kad jo laiškas gali adresatui pakenkti, okupantui duoti akstiną jį apkaltinti ryšių su "buržuazii-

niais nacionalistais" palaikymu. Stalinui mirus, ta baimė daugiau ar mažiau pranyko, ir durys į korespondencinius ryšius buvo plačiau pravertos. Netrukus pradėjo ir pastoviai plaukti tremtinių-išeivių siuntiniai į Lietuvą.

Laiškų rašytojai ir siuntinių siuntėjai labai paprastai pateisino savo veiksmus, pažeidžiančius griežtą ryšių atsisakymo liniją — jie pasirinko mažesnę iš dviejų blogių. Blogai buvo per sovietų valdžios malonę siųsti laiškus ir siuntinius, tokiu būdu pripažįstant tos valdžios egzistenciją ir net suteikiant jai finansinės naudos. Tačiau žymiai blogiau būtų nusigręžti nuo Lietuvos likusių šeimos narių bei bičiulių, ypač kai paaikškėjo, kad laisvon Lietuvon gali tekti ilgai negrįžti. Artimo meilė vis dėlto buvo stipresnė jėga, negu bet koks politinis principas.

Griežta politika prieš ryšių palaikymą tapo anachronizmu nuo to laiko, kai lietuviai dipukai pradėjo iš Europos emigruoti į Kanadą, Australiją ir JAV. Toji emigracija paženklino pripažinimą, kad dipukai negreit grįš tėvynėn, o gal ir visai negrįš. Lietuvių emigrantų persikraustymas iš Europos į "naująjį" pasaulį" reiškė, kad jie dabar buvo nebe tremtiniai, o išeiviai. Nuo tada pasidarė nerealu manyti, kad išeivija pajėgs prisilaikyti griežtos ir daug reikalaujančios ryšių atsisakymo politikos. Padidinus geografinį atstumą tarp išeivijos ir Lietuvos, tiek išeivijai, tiek ir tautai pasidarė svarbu suartėti visokiais kitais galimais būdais. Paskutiniai pamatai ryšių su Lietuva plėtimui buvo padėti 1955 metais, kai Vyriausias Lietuvos Išlaisvinimo Komitetas, to laiko išeivijai turbūt pats svarbiausias Lietuvos laisvės sugrąžinimo simbolis, iš Vokietijos persikėlė į Ameriką. Tai buvo strateginis atsitraukimas iš kovos lauko, pripažinus nemalonų faktą, kad ginkluotas pasipriešinimas okupantui pralaimėtas ir kad tas okupantas ilgam laikui tapo Lietuvos valdytoju.

Istorinė perspektyva mus įgalina aiškiai matyti šias praeities įvykių pasekmes, pažinti jų gilesnę prasmę. Prieš 30 metų jų

Jurgis Daugvila. **Koplytėlė su Sopulingąja Motina.**

prasmė, be abejo, buvo miglota. Turbūt retas lietuvis sąmoningai viešai prisipažino, kad emigracija iš Europos reiškė pasitraukimą iš kovos lauko. Tai buvo per daug skaudi tiesa. Amerikoje gyvenant, jam buvo lengviau nueiti į Vasario 16-tos minėjimą, kantriai išklausti kalbėtojo pranašysčių, kad už metų dvejų visi, sugrįžę Lietuvon, kels taurę už nepriklausomybės atgavimą. Visi papludavo, nes norėjo tikėti, kad laisvė sugrįš Lietuvon, nes norėjo sulaukti tos dienos, kada okupantas bus paklupdytas už nežmoniškus nusikaltimus prieš lietuvių tautą.

Ryšių palaikymas ir plėtimas suėjo į tiesioginį konfliktą su tuo nepaprastai stipriu troškimu, kad Lietuvai greit būtų sugrąžinta laisvė ir kad tie, kurie ją skriaudė, būtų nubauti. Tai buvo ir vidinis, asmeniškas konfliktas, ir konfliktas tarp dviejų visuomenės grupių. Kiekvienas protaujantis išeivis, kuris save tebelaikė lietuviu, turėjo susidoroti su tuo vidiniu konfliktu. Jį išsprendęs, jis ėjo arba su tais, kurie nusprendė ryšius plėsti, arba su tais, kurie siūlė kuo griežtesnę liniją prieš okupantą.

Kova tarp tų dviejų grupių išsiliesnojo — ir didysis išeivijos susiskaldymas įvyko — kai ryšių plėtimo šalininkai pradėjo konkrečiai vykdyti savo programą. Visa tai prasidėjo su paprastom, asmeniškam turistų kelionėm į Lietuvą. Vienai grupei — pavadinkim jos narius ortodoksais dėl jų noro nekeisti esamo nusistatymo prieš ryšius — sugrįžimas į Lietuvą buvo akibrokštas, nes jis reiškė tiesioginį faktinį pripažinimą to, kas išeivijoje buvo oficialiai neigiama — sovietų ilgalaikį įsigalėjimą Lietuvoje. Svaionę sekančiais metais pakelti šampano taurę laisvoje Lietuvoje, *tik* laisvoje Lietuvoje, paėmė išeivių vizitai į kalėjimu tapusią Lietuvą. Ten nuvykę, galėjo savo akimis matyti, kaip tvirtai sovietai buvo įsitaisę, ir iš giminių patirti jų susigyvenimą su sovietų okupacijos tikrove. Grįžę į laisvuosius namus Vakaruose, jie atpasakojo savo išpuodžius. Jų pasakojimai griovė per dvidešimtmetį susikūrusius išeivijos mitus, kad Lietuvoje žmonės badauja, kad lietuvių tautos sūnūs, degdami siautinga neapykanta prieš sovietus, aktyviai ruošiasi išsilaisvinimo dienai ir kad tas išsilaisvinimas tik už kampą. Anie netiesioginiai laišku bei siuntinių ryšiai tokios karčios teisybės nebuvo atidenę. Priešingai, jie kai kuriuos mitus palaikė; pavyzdžiui, siuntiniai buvo siunčiami gelbėti "badaujančią" tautą. Ortodoksams visa tai — turistų tiesioginiai ryšiai su režimo oficialiomis įstaigomis, jų sugrįžimas į kraštą, į kurį pabėgėliai vienas kitam prisiekė kojos nekelti, kol rusai tebelaikys net ir vieną hektarą tėvynės žemės, brangių mitų apie Lietuvą sugriovimas — atrodė kaip

derybų su šetonu išdava, per kurias tautos laisvės dvasia buvo ciniškai iškeista už žemiškas gėrybes. Tuo tikėdami, ortodoksai manė, kad jų pareiga Lietuvai ir visiems, kurie už jos laisvę kovojo, reikalauja, kad jie viešai pasmerktų ryšių plėtėjus. Jų misija buvo sukompromituoti šiuos "ryšininkus" ir atkalbinti kitus lietuvius nuo jų pavyzdžio sekimo. Kompromisų su ryšininkais jie neieškojo, nes, jų akimis, kompromisų su išdavyste negali būti. Šioj bekompromisinėj kovoj visuomenės skilimas į dvi stovyklas buvo ne tik logiškas, bet ir neišvengiamas.

Žinoma, suskilimo nebūtų buvę, jei ryšininkai būtų nuleidę rankas, prisipažinę savo "klaidas" ir prižadėję jų nebekartoti. To jie nepadarė dėl bent poros priežasčių. Pirma, ortodoksų puolimai prieš ryšininkų "išdavystę" ir jų sugretinimas su neapkenčiamais bolševikais giliai įžeidė ryšininkus. Antra, ryšininkai buvo įsitikinę, kad tiek išeivijos gyvastingumo, tiek tautos Lie-

tuvoj sveikatos ilgalaikiam išlaikymui reikalingi stiprūs abipusiai ryšiai. Jie žiūrėjo į artimą ateitį ir ten nematė Lietuvos laisvės prošvaisčių. Todėl jiems logikos ir pragmatizmo balsas bylojo, kad ryšių plėtimas yra teisingas kelias, o bekompromisinis nusistatymas prieš ryšius — tik svajotojų akli-gatvė. Ryšininkus ne tik motyvavo pragmatiškas požiūris į išeivijos ateitį ir rūpestis, kad jinais netaptų visai nudžiūvusi tautos šaka. Ryšiai taip pat atsakė į gilų, asmenišką, emocinį poreikį sueiti į tiesioginį kontaktą su kraštu bei giminėmis, kurie liko Lietuvoj.

Ryšių plėtimo pradininkams pirmieji žingsniai buvo sunkūs. Išeivija buvo ir tebėra konservatyvi, daugiau linkusi žiūrėti į praeitį — į nostalgikai prisimintus nepriklausomybės laikus — negu į ateitį, į kurią lietuvių atžvilgiu blaiviai galvojančios geriausiu atveju gali žiūrėti tik kukliai optimistišku žvilgsniu. Nelengva buvo priversti visuomenės narius atvirom akim, objek-

Jurgis Daugvila.

Kraičio skrynia.

tyviai žvelgti į Lietuvos ir išeivijos ateitį. Pirmieji keliautojai, iš Lietuvos sugrįžę namo, buvo sutikti rūšių ir užgaulių žodžių pyne. Bet jų eilės augo, ne mažėjo. Tam buvo kelios priežastys. Pirma, drąsuoliams nuskynus naujus takus ryšiams su Lietuva, kiti, už juos bailesni, bet jiems iš esmės pritariantys, nustojo dvejoti ir perėjo į ryšininkų pusę.

Antra, ortodoksų pusėj stovėjo vyresnės kartos žmonės. Šio rašinio pradžioj buvo teigiama, kad posakis "laikas išgydo žaizdas" iš dalies nusako ryšių plėtimo ir išeivijos susiskaldymo raidą. Biologinis laikrodis dirbo ryšininkų naudai. Susiskaldymas tarp ortodoksų ir ryšininkų didžia dalimi buvo kartų kova. Vyresnieji tiesiogiai patyrė bolševikų niekšybes, giliausiai pergyveno nepriklausomybės netekimą. Jaunesnės kartos nariai vos beprisiminė Lietuvą, ar net nebuvo joje gimę. Vyresnieji bandė psichologiškai atpirkti savo kaltumo jausmą už pabėgimą iš tėvynės, prisiekdami niekad į Lietuvą negrįžti, net apsilankymui, kol ji bus paverpta. Jaunesnė karta, tokios priesaikos nedavusi, galėjo į Lietuvą važinėti su ramesne sąžine. Palaipsniui ortodoksų gretos mažėjo — vienas ar kitas jos narys atsiskyrė su žemišku pasauliu. Be to, negailestingas laikas patvirtino ryšininkų prielaidas ir pranašystes — sovietų imperija nebyrėjo, bet po truputį plėtėsi, ir Lietuvos laisvės sugrąžinimo diena vis toliau buvo nustumama į ateitį. Tuo tarpu asimiliacija vis daugiau žalojo išeivijos lietuviškumą. Visa tai įrodė ryšių reikalingumą, tiek išeivijai, tiek ir Lietuvai.

Ryšininkai stiprėjo ir dėl to, kad už jų stovėjo tie, kurie į ryšių klausimą žiūrėjo inteligentiškai. Nors ortodoksai turėjo inteligentiškų užtarėjų, bet inteligentų gretos buvo susispietusios ne aplink juos, o aplink ryšininkus. Ortodoksams kenkė tai, kad jų pozicija buvo antiintelektuališka, paremta emocijomis ir priesaikomis, ne kintančio gyvenimo tikrove. Ryšininkai į ryšių klausimą bandė žiūrėti su šviežia perspektyva, kūrybiškai. Todėl jie pritraukė inteligentus, kurie ryšininkų pozicijai suteikė idėjinį pamu-

šalą. Ryšininkų apeliavimas ir į emocinius poreikius ir į intelektą išeivijai darė stiprų poveikį. Ortodoksams kenkė ir tas faktas, kad emocijos bei pergyvenimai nesiduoda paveldimi taip lengvai, kaip idėjos.

Dėl visų šių priežasčių ryšininkų pozicija ilgainiui tapo dominuojanti. Tai nereiškia, kad išeivijos dauguma pritarė bet kokių ryšių palaikymui su Lietuva ar kad ryšininkai siūlė plėsti visokius, kokius tik galima, ryšius. Tai reiškia, kad visuomenėje paplito ir susilaukė plataus pritarimo ryšininkų teigimas, jog kelionės į Lietuvą, ypač jaunimui, yra labai svarbi *tautinio auklėjimo* dalis. Ir tai ne viskas. Tos kelionės, pasak ryšininkų, stiprino tautos atsparumą, tad ir buvo tolygios patriotinei veiklai, *kovai prieš okupantą*. Todėl konservatyvių šeimų tėvai pradėjo leisti savo vaikus aplankyti Lietuvą ir net patys ten važiuoti. Asmeniškios kelionės į Lietuvą iš naujovės pavirto status quo. Tiesa, tokie apsilankymai, kurie pareikalavo daugiau tiesioginių santykių su oficialiom komunistų valdžios institucijom, kaip, pavyzdžiui, išeivijos studentų dalyvavimas Vilniaus universiteto lietuvių kalbos kursuose, iš pradžių susilaukė gana aštrios kritikos net iš tų, kurie pritarė šiaip turistinėm kelionėm į Lietuvą. Bet ir jie po kurio laiko buvo daugumos išeivių priimti, kaip kiekvieno žmogaus laisvo apsisprendimo reikalas.

Ryšininkams pavykus savo politikai rasti platesnį visuomenės pritarimą, senieji ortodoksai buvo nustumti toliau nuo išeivijos politinio centro į dešinę. Kiti išeiviai į tai pradėjo žiūrėti, kaip į anachronizmus ar net ekstremizmus. Simboline prasme ortodoksų dešinysis nukrypimas į kraštutinumą ir susikompromitavimas didelės visuomenės dalies akyse įvyko 1974 m. pavasari, įsisteigus reorganizuotai Bendruomenei. Nors, reorgų atsiskyrimo nuo Bendruomenės priežasčių ieškant, negalima žiūrėti tik į ryšių su Lietuva klausimą, bet tai tikrai buvo viena iš pagrindinių priežasčių. Reorganizuotą Bendruomenę pagimdė tie, kurie nepajėgė demokratinio būdu savo programos pravesti gajausioj išeivijos organi-

KAM PIRMENYBĖ?

CHIARA LUBICH

"Bet tą pirmenybę aš dėl Kristaus palaikiau nuostoliu" (Fil 3,7).

Apaštalas Paulius patyrė, jog Filipuose ir kitur žydziuojantieji krikščionys pradėjo skelbti, kad, norint būti autentišku Dievo žmogumi, tikėjimo į Jėzų Kristų neužtenka. Pagal juos, reikia taip pat užlaikyti įsakymus, Mozės duotus Dievo vardu, ypač kalbančius apie apipjaustymą. Jie galvojo, kad Dievo įstatymas, duotas per Mozę, daro žmones pilnai teisius. Užtat, pildant tą įstatymą, jų darbai ir nuopelnai gali atnešti jiems išganymą. Suprantama, kad, pagal tokį jų galvojimą, pirmoje vietoje turi būti ne Jėzus, bet Mozės įstatymas.

Paulius, prieš savo atsivertimą, to įstatymo griežtai laikėsi. Jis buvo taip uolus, kad net persekiojo Jėzaus sekėjus. Bet kai kelyje į Damaską jam apsirėiškė Jėzus, Paulius — fanatiškas persekiotojas, tapo vienas iš labiausiai mylinčių Kristų. Malonės apšviestas jis gerai suprato, kad Jėzus yra Dievo Sūnus, Viešpats, žmonijos istorijoje centrinis asmuo, tikslas, į kurį Įstatymas ir Pranašai vedė, pabaiga, į kurią visas sutvėrimas ir visi žemės žmonės eina. Virš visko jis matė Jėzuje Išganytoją, kurį mums siuntė Tėvas. Dėl to Paulius suprato, kad Mozės nuostatai (apipjaustymas, šventykla ir t.t.) jau yra praėję ir jų užlaikymas daugiau neturi prasmės. Iš tikrųjų išganymas ateina tik per Jėzų, ir jis atviras visiems, be jokio skirtumo. Reikia tik Jėzui atsiduo-

zacija. Reorgų pasitraukimas iš tikrosios Bendruomenės paženklino jų vilčių žlugimą ir jų atsisakymą toliau tęsti dialogą, kuriame jie nepajėgė savo pozicijos įtikinančiai apginti. Pasitraukdami iš Bendruomenės, jie neteko tos pagarbos ir teisėtumo, kurie teikiami rimtam diskusijų dalyviui. Jų nesugebėjimas savo sąjūdį praplėsti, kad reorganizuota Bendruomenė taptų tikru politiniu veiksmu, įrodė reorgų užimamos pozicijos idėjinį bankrotą. (B.d.)

ti, priimti jo žodį ir malonę, kurią jis nori duoti.

Tame nesutarime dėl Mozės Įstatymo reikalingumo — dėl kurio buvo ginčijamasi Pauliaus laikais, slėpėsi galvosena, visiškai priešinga Evangelijai. Toje galvosenoje buvo perdėtas pasitikėjimas savimi, savo pajėgumu, pastangomis ir nuopelnais; per didelė puikybė, galvojant, kad viskas priklauso išrinktiesiems; per didelis pasiklovimas, savinantis Apreiškimo turtus; išdidus ir diskriminuojantis požiūris tiesos nepažinusių atžvilgiu; o virš visko stoka atsivėrimo Šventajai Dvasiai, kuri istorijos būvyje savo šviesa ir veikimu vadovauja išganymo planui. Tokią galvoseną šv. Paulius laiko žalinga, tiesiog sąslavom, kurią negalima priimti.

Dabar niekas mūsų net nebandytų abejoti apie Jėzaus pirmenybę ir jo vietą mūsų išganyme. Tačiau gali nutikti, kad panaši galvosena, kurią Paulius mini, netikėtai gali pasireikšti. Jei nebūsime atsargūs, mes taip pat galime priimti tokį nusistatymą, kurį apaštalas atmetė. Pavyzdžiui, mes galime likti stagnacijoje, šaltai ir negyvastingai užlaikydami Dievo ir Bažnyčios nurodymus ir paneigdami artimo meilę, kuri yra visų įsakymų širdis ir tikslas. Mes galime pradėti pasitikėti veikla, talentais, sugebėjimais, materialiniais pasiekimais daugiau negu Jėzaus malonės galia. Lengva paskęsti dvasinėje puikybėje, kai manome, jog esame geresni negu kiti, nes laikomės tiesos. Tada mūsų viduje auga užtvara, kuria atsiribojame nuo mažiau tikinčių ar visai be tikėjimo, o visa tai yra priešinga Dievo širdžiai, kuri visiems trokšta išganymo.

Šie mąstymai veda mus į atsivertimą, galvosenos pakeitimą, nusižeminimą, paprastumą, savęs atsižadėjimą ir ypač gera darymą, išpažįstant tikėjimą. Jie taip pat ragina mus atsisakyti negerų įpročių ir su tvirtu pasiryžimu atnaujinti savo krikščioniškame gyvenime Evangelijos grožį. Jie

JUOKAS IR PAJUOKA

ALFONSAS GRAUSLYS

Dauguma mūsų tremtinių gyvena tame krašte, kur daug juokiamasi ir kur vieni kitus lektyniaudami juokina. Dirbtinio juoko žadinimas, tasai žodžių sportas, yra virtęs kasdienine duona, kuria žmonės vieni kitus maitina. Ir televizijoje, ir radijo pranešimuose, ir paskaitose, ir net pamoksluose kalbėtojai jaučia pareigą (vietoje ar ne vietoje, laiku ar ne laiku) daugiau ar mažiau juokinti žiūrovus ir klausytojus. To juokinimo būdas, ypač televizijos programose, kartais būna taip neskoningas, nedvasingas ir grubus, ne kartą pagrįstas tik veidą darkančiais iškraipymais, kad dvasingiesiems ir jautresniam žmogui tokie "juokai" gali sukelti tik liūdesį. Visas gyvenimas bandomas paversti cirku, kurio scenoje visi yra kviečiami virsti vieni kitiems juokdariais. Prisiminus šį reiškinį, labai įspėjančiai suskamba vieno kino pasakyti ir vyskupo Sheen pasisavinti bei vienoje knygoje išspausdinti žodžiai: "Amerikiečiai nėra laimingi žmonės, nes per daug juokiasi". Juokas nėra tikro vidinio džiaugsmo išraiška ar įrodymas.

Tad čia pabandysime panagrinėti juoką bei jo priežastis ir sustosime prie pikto juoko-pajuokos pavidalo, įvertindami jo priežastis.

KAS YRA JUOKAS?

Kaip kūną kutenant sužadinamas niežėjimas, ir žmogus pradeda kasytis, taip ir savotiškas žodinis "kutenimas" sukelia juoką. Šypsniš ir juokas — tai giminingos sąvokos. Šypsniš — tai mįslė, o juokas —

irgi primena, kad ypatingą dėmesį skirtumėm Jėzaus mokymo universalinei esmei: gyventi pagal jo žodį ir tarnauti artimui.

O kad niekad neatsitiktų taip, jog dėl mūsų apsilaidimo, silpnybės ir neištikimybės Evangelijai daugelis žmonių, kurie nuosirdžiai ieško tiesos, Jėzaus negalėtų rasti.

Iš anglų kalbos išvertė
Kostas Paulius

mįslės paaiškėjimas, nes juokas yra labiau permatomas ir mažiau mįslingas. Šypsniš labiau dvelkia dvasingumu, jis yra dvasios šešėlis, ne kartą lydimas dvasios palydovės — svajonės. Juokas dažnai yra tik nesusi-valdymas ir vulgarumas. Šypsniš gražina veidą, o juokas grožį išsklaido ir naikina. Šypsniš — tai pumpuras, o juokas — žiedas. Pumpuras švelnioms sieloms yra gražesnis už pražydušį žiedą, nes jis dar kupinas nežinomo grožio pažadų — svajonių. Žiedas, galima sakyti, jau yra atsistojęs ant negražumo ribos, nes kiekvienu momentu jo lapeliai gali nukristi. Juokas yra žiedas, kuriame jau nėra teigiamų galimybių. Jame tebėra tik viena neigiama galimybė — nuvysti. Štai kodėl juokas ir liūdesys taip giminingi.

Juokas labiau negu šypsniš gali būti paliestas visokio liguistumo ir nedorumo. Juk būna nervingo juokimosi priepuolių, kai juokui nėra jokio rimto pagrindo. Juk, pavartojus kai kuriuos narkotikus, taip pat ateina juokimosi tarpsniai, kai žmogui viskas pradeda atrodyti juokinga. Yra tokių atvejų, kad nėra nė mažiausio pagrindo juokui, o vis dėl to žmogus juokiasi, tartum juoktųsi iš savo paties kvailumo. Ne veltui ir patarlė sako, kad "kvailą pažinsi iš jo juoko". Kartais tasai juoko nepagrįstumas yra taip aiškus, kad juokas mums gali atrodyti tik noras triukšmingai priglušinti kažkokį vidaus neramumą.

Nors esame pasakę, kad juokas yra mažiau mįslingas už šypsnių, tačiau kaip savo kilme, taip ir pasireiškimo atspalviais jis gali būti įvairiai aiškinamas. Dažniausiai juoką sukelia dviejų neatitinkančių ir nesutaikomų dalykų sugretinimas. Pavyzdžiui, per dideli drabužiai mažam žmogui ar per didelis sustingęs rimtumas visuotinio linksnumo ir džiaugsmo sukuryje gali sukelti juoką. Juoko šaltinis būna ir tos visų matomos žmonių ydos bei silpnybės, kurių jie patys nemato. Tokių daugiau ar mažiau pa-

grįstų juoko priežasčių nemaža randame kasdieniniame žmonių gyvenime. Tačiau dažnai daug juokiasi tik lengvabūdžiai, kurie tepastebi tik matomus ir girdimus dalykus, sustodami prie jų išorės ir nesugebantys į nieką giliau įžvelgti. Jeigu jie sugebėtų į kuri nors dalyką labiau įsigilinti, tai kažin ar jų juokas tada nesustingtų lūpose ir nepavirstų liūdesiu? Juk daugelio juokingai atrodančių dalykų užnugaryje slepiasi tragedijos, bet dvasiškai akli ir kurti to nemato, todėl dažnai dėl to juokiasi, dėl ko vertėtų liūdėti. Tik prisiminkime "Pajacų" operos ariją "Juokis, Pajace!" Kai kam kartais labiausiai sukelia juoką visuotinio melo ir veidmainiavimo aplinkoje atvirai pasakyta tiesa. Rašytojo S. Maugham kūrinys vienas asmuo taip sako: "Aš kartą humoristo vardą gavau dėl to, kad pasakojau paprastą tiesą".

Juokimosi atspalviai būna taip skirtingi ir įvairūs, kad kiekvienas žmogus juokiasi savaip. O ir tas pats žmogus juokiasi skirtingai, kaip yra skirtingi ir juoką sukeliantys veiksniai. S. Lagerloef savo garsiaame kūrinys "Goesta Berling" rašo, jog "grafienės juokas turėjo savyje tiek muzikos, kad rožių darželyje sušalę paukščiai pradėdavo dainuoti, kai ją išgirdavo". Koks garsų laipsniavimas banguoja žmonių kalbose ir pobūviuose! Kiek primityviomis priemonėmis žadinamo kvatojimo televizijos programose! Čia pasigirsta ir tasai gašlus, riebalais besitaškąs ciniko kvatojimas, ir tasai negailestingas juokas iš mums nesimpatiško asmens nelaimės. Čia galima išgirsti ir piktą triumfuojančios galingos neteisybės juokimąsi, pamynus teisybę po kojomis, ir sadisto juoką — tą "Fauste" Mefistofelio kvatojimą iš savo kankinamos aukos nelaimės. Reikia pabrėžti, kad gal labiausiai pasireiškia žmogaus dvasioje snaudžias žiaurumas, kai jisai juokiasi iš to, dėl ko reiktų verkti.

Pasitaiko ir tokių atvejų, kai žmogus, juokdamasis ir žadindamas juoką, juokiasi tik veidu, o ne savo mintimis ir sąmone. Toksai juokas nedaug tesiskiria nuo verkim.

PIKČIAUSIAS JUOKAS — PAJUOKA

Pajuoka — tai ginklas, vartojamas, norint kitą pažeminti, moraliai primušti ir pašalinti iš kovos lauko. Šis ginklas ypač yra naudojamas politikoje ir pasaulėžiūrinėse kovose, kur neturima rimtesnių ginklų ar nemokama jais naudotis. Tokiais atvejais tiesos veidas apspjaudomas melais ir šmeižtais, tiesa apvelkama pajaco rūbais, prieš ją paleidžiama apyvarton anekdotai, ir tada tiesa pasidaro juokinga, neverta pagarbos. Tai negarbingas ginklas, nes jis yra melagingas ir klaidinantis. Jis nukreipia visuomenės akis nuo esminių dalykų į šalutinius, nuo pagrindinių į smulkmenas, nuo rimtų į nerimtus, nuo pastovaus mokslo į nepastovius žmones ir jų netobulybes. Šitokią negarbingą ginklą visais laikais vartojo ir šiandien tebevartoja religijos priešai. Nors tai yra silpnųjų ginklas (nes tokiu būdu pasisakoma, neturint prieš tiesą rimtų įrodymų) tačiau tai yra labai pavojingas ginklas, nes nedaug protaujančią ir nekritišką minią labiausiai prieš religiją nuteikia juokimasis iš jos. Tokiu ginklu naudodamiesi religijos priešai, pavyzdžiui, stengiasi minioms įteigti, kad už kiekvienos idėjos slypi domėjimasis pinigais, tad ir toji idėja nieko neverta, nes ji yra tik priemonė žemesniems tikslams siekti. Todėl jie sako, kad už kiekvienos dorybės slepiasi veidmainiškumas, tad, anot jų, tikrai dorų žmonių nėra. Liūdniausia yra tai, kad dauguma žmonių juokiasi ir kitus juokina savo artimo kaina — jam negirdint — nusikaldami artimo meilei.

Jei mes žvelgiame į Kristaus kančią taip, kaip ją vaizduoja evangelijos, tai negalime nepastebėti, kaip dažnai tą pajuokos ginklą vartojo Kristaus priešai, kad jį galėtų sužlugdyti. Tik prisiminkime, kaip Kristus kančios metu Erodo išjuokiamas ir apvelkamas bepročio rūbais, kaip prieš tai vyriausiojo kunigo kieme kareiviai dangstė jo veidą, tyčiojosi ir mušė, liepdami atspėti, kas jį užgavo. Prisiminkime, kaip pas Pilotą jis buvo išjuoktas, erškėčių vainiku, tartum karalius, pajuokai vainikuotas, mušant, spjaudant ir, veidmainingai priklauptus,

sveikinant. Jau ir prikryžius, jis buvo vėl vyresniųjų, kareivių ir kairėje nukryžiuoto piktadario išjuokiamas. Tasai pajuokos ginklas ir toliau, po jo mirties, jo sekėjams taikomas. Jo apaštalų religinis entuziazmas, gavus Sekminių dieną Šventąją Dvasią, buvo aiškinamas jų pasigėrimu. Ir taip visoje Bažnyčios istorijoje Kristus yra tuo pajuokos ginklu persekiojamas. Užtenka tik prisiminti didžiuosius priešreliginius rašytojus, užtenka pavartyti šių dienų priešreliginę spaudą. Visur drabstomasi melu, šmeižtais ir pajuoka. Jie visi puikiai žino, kad ir rimčiausia tiesa, apvilкта juokdario rūbais, atrods nerimta.

Toji pavojinga ir griauianti kryptis, nors iš esmės nepriešreliginė, jaučiama ne viename filme, kai nuvainikuojami didieji žmonės. Kas nėra pastebėjęs, kad įvairūs valdovai ir karaliai vaizduojami beveik idiotais Hollywoodo filmuose! Nuvainikuojant didžiuosius žmones, ruošiama dirva nuvainikuoti ir kiekvieną didybę. Tad tikrai rimtai ir įspėjančiai skamba V. Hugo žodžiai: "Įvykis — tai klausukas. Išjuokti jį — tai išjuokti mįslę. Už mįslės stovi sfinksas, o sfinksas nesijuoikia" (romane "Žmogus, kuris juokiasi").

JUOKO VERTINIMAS

Šiuo vertinimu visiškai nemanau juoko sustinkdinti žmogaus lūpose, o tik įspėti saugotis tos pavojingos nuotaikos, kai per dažni ir per gausūs juokai bei juokavimai virsta pagrindine gyvenimo melodija. Tokia nuotaika labai pavojinga, nes ji išblunkina gyvenimo ir jį lydinčių įvykių rimtį. Šiaip ar taip, gyvename begalinio pavojaus Vakarų pasauliui ir jo idėjoms bei idealams laikais.

Jeigu patarlė sako, kad "kvailį pažinsi iš juoko", tai dar nereiškia, kad, kas juokiasi, jau yra kvailas, bet reiškia tik tai, kad žmogus parodo savo vertę tuo, kaip jis juokiasi ir iš ko juokiasi. Kuo žmogus yra paviršutiniškesnis ir primityviškesnis, tuo daugiau jis randa "pagrindų" juoktis. Tikrai rimtas ir gilus žmogus mažai juokiasi, nes ir už tariamai juokingų faktų jis mato gilią žmogaus gyvenimo rimtį. Todėl gilūs

mąstytojai į "Don Kichoto" kūrinį žiūri, kaip į humorą, kurs reiškiasi tamsiame didžiausio liūdesio fone. Todėl, anot jų, kurie to liūdesio nepajuto, šio kūrinio dvasios visai nesuprato. Tad žmogus, kuris į viską žiūri iš humoristinio taško, labai daug praranda kitų skirtingų ir turtingų gyvenimo požiūrių. Jis save dvasiškai skurdina. Ar čia nėra reikšmingas tas mano matytas įvykis, kai, Kristaus kančios filmo žiūrėdami, kai kurie moksleiviai juokėsi, Kristui krentant po kryžiumi!

Tas, kuris nuolat juokiasi, rizikuoja tuo, kad ir rimčiausi jo žodžiai nebus rimtai imami ir su juo nebus rimtai skaitomasi. Kalvinas juokdarius laikė pavojingais žmonėmis. Gal dėl to tokie jie jam atrodė, kad savo nuolatiniais juokavimais skiedė gyvenimiškos tiesos rimtį ir turinį. Kaip dažnai meluojančiam netikima, nors jis ir tiesą sako, taip ir per dažnai juokaujantis tartum padeda klaustuką prie kiekvienos savo pasakojamos tiesos.

Miniažmogis gal labiausiai ir pasireiškia tuo, kad jis juokiasi iš to, iš ko juokiasi minia. O asmenybė iš daugumos išsiskiria tuo, kad jai dažnai visai neatrodo juokinga tai, iš ko kiti juokiasi. Tai gal dėl to vaikai ir jaunimas yra mažiau atsparūs juokinimui ir juoku greičiau užsikrečia, nes jie dar nesusipėjo tapti tikromis asmenybėmis.

Ypatingai reikia pabrėžti, kad juokas jokių būdu nėra žmogaus tikro linksmumo ir džiaugsmo ženklas. Vienintelis ir tikras pastovaus džiaugsmo pagrindas — tai įsitikinimas, kad yra Dievas. Tasai įsitikinimas yra laidas, kad galutinėje sąskaitoje ir tai, kas dabar atrodo beprasmiška, turi prasmę. To džiaugsmo išraiška yra vidaus ramybė, kuri reiškiasi giedriu veidu. Juokas šito įsitikinimo bei ramybės nei duoda, nei tos nuotaikos juoku reiškiasi. Tad visai nenuostabu, kad jau žiloje senovėje išminčius Seneka buvo pasakęs, kad džiaugsmo esmė nėra juokas. Džiaugsmas — tai labai rimtas dalykas. Rašytojas Balzakas, matydamas turtingųjų pramogas, pastebėjo, kad pasaulyje yra linksmumo be džiaugsmo.

Kaip didelio juoko metu pasirodo aša-

ros, taip didelį linksnumą ne retai lydi liūdesys. Tuo prigimtis tartum nori pasakyti, kad per dažnas ir per gausus juokas yra žmogaus prigimčiai svetimas ir nenatūralus.

Kartais per daug besijuokiantis veidas padvelkia kvailumu. Tai suprantama, nes toksai juokas, kokio nors kvailo pokšto iššauktas, pažadina žmogaus dvasioje tarp kitų neigiamybių ir joje glūdintį didesnio ar mažesnio kvailumo pasireiškimą. Juk ir lotynų patarlė sako, kad "panašus panašiu džiaugiasi".

Tarp kitko reikia pasakyti, kad ir evangelijose nerandame, jog Kristus kada nors būtų juokėsis, bet ne kartą ten liudijama, kad jis yra verkęs. Ir jis pats yra pasakęs: "Palaiminti, kurie dabar verkiate, nes juoksitės... vargas jums, kurie dabar juokiatės, nes jūs liūdėsite ir verksite" (Lk 6,21,25). Šioje evangelijos vietoje džiaugsmas išreiškiamas juokimosi vardu.

Krikščionybės tikslas nėra sustinginti juoką žmogaus lūpose, bet visur įnešti to išmintingo susivaldymo ir saiko, kurie liudija žmogaus dvasingumą. Reikia pastebėti, kad patys talentingiausi humoristai literatūroje dažniausiai sužadina tik šypsniį arba tik prislopintą juoko pasireiškimą. Tai atitinka Šv. Rašto mintį, kur sakoma, kad pailgas juokdamasis kelia savo balsą, o išmintingas vos tylomis tesijuokia" (Eccli 2,23).

Pagaliau ne kartą švelnus humoras gali būti naudingas, nes juo galima žmogų dėl kokio nors jo blogo elgesio įspėti, ir tokį įspėjimą jis lengviau priima. Humoru atmiestas įspėjimas tampa lyg tas saldus lukštas, kurs padeda nuryti kartų tiesos vaistą.

Juokas negali virsti gyvenimo maistu. Jis tegali būti prieskonis ar druska, kurių per gausus vartojimas gadina ir maistą, ir sveikatą.

Įdomu yra tai, kad griežtųjų vienuolių, pvz., trapistų ir kartūzų, lankytojai ne kartą yra paliudiję, kad niekur kitur jie nėra matę tiek giedrių veidų, kaip ten. Įsidėmėtini ir tie žinomi žodžiai, kad "nuliūdę šventieji yra liūdni šventieji". Rimtumas ir liūdnumas nėra tas pats, o rimtumas ir giedrumas nėra nesuderinami dalykai.

TEOLOGINIAI MĄSTYMAI

VYTAUTAS BAGDANAVIČIUS

53. KRIKŠČIONIŠKO TIKĖJIMO PAVOJAI

"Aš tai maliau ir liudiju, kad šitas yra Dievo Sūnus".

Pirmu žvilgsniu šis sakinyss atrodo lyg per didelė išvada iš to, kas prieš tai buvo pasakyta. Liudyti, kad kas yra Dievo Sūnus, tai reiškia turėti nepaprastai didelį tikėjimo lobį. Visų pirma reikia tikėti, kad Dievas yra; reikia tikėti, kad Dievas turi Sūnų; reikia suprasti, kad Dievo turėjimas Sūnaus nesunaikina Dievo sąvokos. Toliau reikia tikėti, kad Dievas gali tapti žmogumi, tai reiškia suprasti, kad Dievo tapimas žmogumi nesunaikina Dievo; taip pat reikia suprasti, kad Dievo tapimas žmogumi nesunaikina žmogaus. Pagaliau reikia turėti pakankamą istorinį pagrindą, kad būtų galima sakyti, jog šis žmogus yra Dievo Sūnus.

Trūkumas bet kurios iš čia minėtų sąlygų yra toks pavojingas, kad jis gali griauti ne tik tikėjimą, bet ir visą dorovę. Sakyti apie kurį, kad jis yra Dievas, kiekvienoje monoteistinėje visuomenėje būtų piktžodžiavimas, vertas užmušti akmenimis, kaip buvo nustatyta Mozės įstatyme. Nesugebėjimas suderinti žmogiškosios prigimties su dieviškąja reikštų žmogaus nebuvimą tame asmenyje, apie kurį sakome, kad jis yra Dievas. Antra vertus, nesugebėjimas apsaugoti dieviškosios prigimties visagalybės žmogumi tapusiame Dieve reikštų ne ką mažiau, kaip Dievo sunaikinimą arba, kas tuo tikėtų, bedievybę. Praktišką bedievybę arba Dievo sunaikinimą gali reikšti ir prileidimas, kad Dievas turi Sūnų. Kur yra du Dievai, ten nėra nė vieno Dievo. Štai dėl ko šis lemtingasis Jono Krikštytojo sakinyss yra tokia išvada, kuri, atrodo, nėra pakankamai pagrįsta. Ši išvada geriausiu atveju yra tokia naujenybė, už kurią didesnės negalima nė įsivaizduoti.

Apaštalas Jonas, be abejo, buvo įsisąmoninęs šios tiesos didumą, pavojingumą, neįtikinamumą, kai jis ryžosi ją skelbti. Ir

visas jo Evangelijos įvadas yra ne kas kita, kaip pastanga nugalėti tuos sunkumus, kuriuos šios tiesos naujumas sutinka žmonių joje.

Dėl šios priežasties, norėdamas išaiškinti Dievo Sūnaus paslaptį, jis naudoja teoriją apie Dievo Žodį, kuris yra vienos prigimties su Tėvu. Tokiu būdu jis apsaugoja Dievo vienumą. Norėdamas apginti Dievo išikūnijimo nepaprastumą, jis kalba apie tai, kad tas Dievo Žodis jau pirmiau buvo pasaulyje. Jis buvo nuo pasaulio pradžios ta prasme, kad per jį yra visa padaryta. Tas Dievo Žodis reiškiasi žmonių tarpe kaip šviesa. Ir dėl to yra tam tikro bendro natūralumo, kad Dievo Žodis tapo kūnu ir gyvena tarp mūsų. Žmogiškosios prigimties suderinimo su žmogiškąja jis, tiesa, neišaiškina. Šios paslapties išaiškinimą jis palieka vėlesniems laikams. Tai iš dalies padarė pirmieji visuotiniai Bažnyčios susirinkimai. Tačiau jis nepalieka jokios abejonės, kad Jėzus yra Dievas ir kad jis dieviškąją prigimtį pažįsta taip, kaip niekas kitas. Jėzus yra Dievo prieglobstyje. O kad jis yra žmogus, tai liudija Jonas savo jausmine patirtimi.

Visas Jono Evangelijos įvadas yra skirtas šiai tiesai pažinti ir nugalėti sunkenybes, stovinčias jai ant kelio. Mes neturime imti tikėjimo dalykų kaip savaime suprantamų ir labai paprastų reiškinių. Tiesa, jie yra žinomi nuo amžių, tačiau, nepaisant to, jie niekada nėra baigti pažinti. Neseniai teko girdėti iš vieno Šv. Rašto žinovo skiriant dvejopas tiesas pažinimo atžvilgiu: natūralines, glūdinčias daiktų prigimtyje, ir apreiškusias. Natūralios tiesos turi tam tikro didelio tvirtumo, tarsi suakmenėjimo pobūdį. O apreiškotosios tiesos jam atrodo vis kaip nebaigtos, vis kaip ilgainiui iš naujo atsidengiančios. Taip ir Abraomas nesuprato, kad jo išrinkimas apsireiškė tokia tauta, kokia jis apsireiškė. Žydų išvedimas iš Egipto savaime nesakė, kokia bus žydų tautos istorija. Žydų valstybės palaima neatidengė joje glūdinčios Babilonijos vergijos. Atrodo, kad apreiškimo istorijoje natūralus dalykas yra tam tikra nuostaba, at-

siradimas to, ko nebuvo tikėtasi. Didžiausia nuostaba yra pasirodžiusi su Naujuoju Testamentu, kai žydiškasis monoteizmas ir dieviškoji transcendencija pavirto ne tik trimis dieviškais asmenimis, bet ir Dievo įsijungimu į kasdieninę žmonijos istoriją.

54. MOKINIAI IR MOKYTOJAI

"Kitą dieną tenai vėl stovėjo Jonas ir du jo mokiniai".

Koks yra santykis tarp mokytojo ir mokinio? Šis santykis nėra labai aiškus, bet negalima sakyti, kad jis būtų nereikšmingas. Daugelis žmonių ieško mokinių. Daugelis ieško mokytojų. Vėl ateina laikas, kai mokiniai palieka savo mokytojus, kaip tai įvyko su kai kuriais Jono Krikštytojo mokiniiais. Jie palieka Joną ir nueina pas Jėzų.

Įvairios vienuolijos taip pat ieško mokinių, norėdamos, kad kas nors tęstų jų darbą. Ne visuomet tas ieškojimas vienodai pasiseka. Kai kurie vienuolių steigėjai sulaukia gražaus mokinių skaičiaus, dar gyvi būdami. Kitiems tik mirus, prie jų paskelbtų idealų prisideda sekėjų. Taip yra atsitikę su Charles de Foucauld. Jis pats buvo mokiniu pas trapistus, bet juos paliko. Taip pat ir vienas kitas jo mokinys jį paliko. Tačiau po jo mirties prie jo palikto pavyzdžio telkiasi kuklaus gyvenimo mėgėjai.

Mokinys nėra sūnus. Jis ateina ir nueina, o sūnus savo sūniškumo niekada nepraranda, net ir tada, kai atsitraukia nuo tėvų. Kai kurie mokiniai taip pat tam tikra prasme niekada neišsilaisvina iš savo mokytojų. Jie pasilieka savo mokytojų galvosenos atstovai. Tai galima pastebėti ir didžiųjų žmonių gyvenime. Jie visi turi šį tą iš savo mokytojų. Tačiau vergiška ištikimybė savo mokytojams nėra vertybė. Tai yra pastebėję romėnai, palikdami priežodį: "Iurare in verbis magistri", t.y. prisiekdinti savo mokytojo žodžiais. Tuo norima pasakyti, kad kai kurie asmenys niekada visiškai nesubręsta.

Jėzus taip pat buvo mokytojas. Jis nemažai naudojo tuo titulu šalia kitų: Dievo Sūnus, Žmogaus Sūnus, Dovydo Sūnus

ir kt. Kai kurie mokiniai ir Jėzų paliko, nenorėdami būti jo mokiniais. Mokytojai nėra malonu, kai mokiniai jį palieka ir nu-eina pas kitą mokytoją.

55. MĄSTYTOJAS IR NUODĖMĖ

"Išvydęs ateinantį Jėzų, jis tarė: 'Štai Dievo avinėlis!'"

Nėra įmanoma mąstyti apie Dievą, praleidžiant iš akių faktą, kad mąstytojas yra nusidėjęs. Nėra įmanoma nusidėjęliui būti sutaikintam su Kūrėju, jeigu Dievas jam neatleis nuodėmių. Tačiau Dievui nėra įmanoma susitaikinti su savo kūriniumi kitaip, kaip tik tuo atveju, kai kūrinys išpažįsta visišką savo priklausomybę nuo Dievo, tuo būdu atsisakydamas nuodėmės kelio, kuriuo nuodėmė jį veda tolyn nuo Dievo. Titulas "Dievo avinėlis", kuriuo Jonas apibūdino Jėzų, reiškia šiuos abudu susitaikymo veiklos momentus. Jėzus yra Avinėlis, aukojamas vietoj žmogaus, išreiškiant visišką žmogaus priklausomybę nuo Dievo. Ir tas Avinėlis yra Dievo. Tuo pasakoma, kad ne tik Dievas susitaikymo veiklą priima, bet ir tai, kad jis pats ją lemia ir iš dalies vykdo.

Eiti pas Dievą, praleidžiant iš akių mąstytojo nuodėmingumą, yra, atrodo, visai neįmanoma. Tokiu keliu eidamas žmogus patenka į vienokia ar kitokia forma pasireiškiančią bedievybę. Jis pasidaro išdidus antžmogis, nesiskaitęs ne tik su kitais žmonėmis, bet net ir su Dievu. Tokiu keliu yra nuėję senieji Indijos mąstytojai, suvokdami savo dvasią, kaip pasaulio kūrėją. Taip pat toks žmogus pasidaro vienašališkas realistas, matęs tik išorinio pasaulio faktus. Dėl to jis atmeta dvasinę sritį ir visą būties principą suveda tik į medžiagą ir žmogaus gyvenimą supranta tik medžiaginių santykių ribose. Tokiu keliu yra gerokai pasinešusi moderni Vakarų Europos kultūra.

Yra prasminga, kad, Jonui pavadinus Jėzų Dievo Avinėliu, jį pasekė du pirmieji apaštalai — Jonas ir Andriejus. Jie nenuėjo paskui Jėzų, kai Jonas jį vadino Dievo Sūnumi; jie nenuėjo paskui jį, kai Jonas jį apibūdino busimuoju krikštytoju Šv. Dva-

sios vardu; bet jie paskui jį nuėjo, kai Jonas jį pavadino Dievo Avinėliu. Gal tai yra supuolimas, galbūt Jonas ir Andriejus patys nesuprato tikrosios savo apsisprendimo prasmės, tačiau mums šis supuolimas nurodo tikrąjį kelią prie Dievo.

Eidami pas Dievą, mes neturime praleisti iš akių savo nuodėmingumo. Kartais tobulybės siekią žmonės, pastebėję savyje kalčių, nuodėmių ir netobulybių, ima nerintis ir ne kartą padaro neigiamą išvadą, kad jie jau nebėra išganymo kelyje, kad jau nieko nebegalima pataisyti. Tas nervinimasis liudija, kad jie nesupranta, jog pas Dievą mes turime eiti kaip nusidėjęliai. Žinoma, tai nereiškia, kad mes savo nuodėmes laikytume dorybėmis, bet reiškia tik tai, kad mes, kol gyvename žemėje, esame nusidėjęliai. Mes esame tie aukos avinėliai, kurie nesipriešina aukojami. Kantrybė su savimi, žinant, kad esame nusidėjęliai, yra išganinga. Viltis per lengvai atsikratyti savo nuodėmių yra apgaulinga. Ji dažnai savyje slepia susitaikymą net ir su didelėmis savo nuodėmėmis. Jos tada pasidaro mūsų prigimties dalis. Mes dažnai to savyje neatpažįstame, bet kiti tai pažįsta labai lengvai.

Dėl to net aktualios nuodėmės, kurias mes padarome ir kurios mus žemina pačių mūsų ir kitų žmonių akyse, atlieka tą naudingą vaidmenį, kad neleidžia mums įsigyti sąmonę, jog mes patys sau esame pakankami. O šis jausmas ir ši sąmonė savyje gali slėpti išdidaus bedieviškumo daigus. Tačiau čia labai reikalingas toks perspėjimas: kaltė, pažinta ir apgailėta, mus veda prie Dievo. Reikia saugotis kai kurių 17-to ir 18-to šimtmečio klaidingų mistikų perdėtos laikysenos savo kaltės atžvilgiu. Kaltė savaime visada yra blogybė, ir jos tikslas jos negali pateisinti.

56. PAŠAUKIMAS

"Išgirdę tuos žodžius, abu mokiniai nuėjo paskui Jėzų".

Retai kada atkreipiamas dėmesys į tai, kad, dar prieš pradedant Jėzui savo viešąją veiklą, apaštalų kolektyvas jau buvo suda-

rytas. Kristaus veiklos pradžioje buvo vestuvės Galilėjos Kanoje. Ten jau mes matome dalyvaujant Jėzų su visais apaštalais. Taigi vėliau Kristus nepakvietė nė vieno iš savo klausytojų ar mokinių į apaštalus. Apaštalai yra tie Kristaus sekėjai, kurie jį įtikėjo pirmiau, negu Kristus padarė bent vieną stebuklą. Dėl to ne stebuklai paskatino apaštalus eiti su Kristumi. Nors Jono Evangelijoje sakoma, kad po Kanos stebuklo mokiniai įtikėjo jį, tačiau tas stebuklas, atrodo, buvo tik sustiprinimas jų nusistatymo priimti Jėzaus šaukimą. Atkreipimas dėmesio į tai, kad vėliau Kristus į apaštalus nieko neįjungė, yra nemažas ženklas, kaip Kristus žiūrėjo į šį sudarytą kolektyvą. Tai nėra atsitiktinis junginys ar atsitiktinis asmenų pašaukimas.

Dėl to mums verta susimąstyti, kokių būdu ir dėl kokių priežasčių susidarė apaštaltų kolegija. Šis klausimas yra reikšmingas mums asmeniškai, nes jį aiškindamiesi, geriau suprasime ir savo pašaukimą. Nėra abejonės, kad ne stebuklai sumobilizavo apaštalus. Tai padarė paprastas žodis, paprastai išgirsta tiesa. Greičiausiai tai nebuvo net koks nors kompliktuotas įrodinėjimas. Šiandien mes daug reikšmės teikiame tikėjimo įrodymams. Jie yra vertingi tikėjimo kelrodžiai. Apaštalas Paulius skatina mus sugebėti pateikti netikintiesiems tikėjimo įrodymų. Tačiau vargu ar tikėjimas prasideda nuo įrodymų. Jis prasideda nuo paprasto išgirsto žodžio. Įrodinėjimas jau yra greičiau mummyse esančio tikėjimo sustiprinimas, pateisinimas ar pasireiškimas.

Tam pirminiam išgirstam tiesos žodžiui aptarti Bažnyčia nuo seno yra įpratusi vartoti pašaukimo sąvoką.

Mes gauname pašaukimą į kunigus ar vienuolius. Ilgainiui ši sąvoka pasidarė profesiją pažymintis terminas. Bet savo žodine prasme ši sąvoka savyje slepia tam tikrą dialogą. Jei yra pašaukimas, tai turi būti ir kas nors, kas šaukia, ir kas nors, kas atsiliepia. Krikščioniškoji teologija ligi šiol nėra atsisakiusi pašaukimo sampratos, kaip tam tikro mistinio dialogo. Į vienuolinį gyvenimą ateina žmogus, atvedamas ne įro-

dinėjimo, bet pašaukimo. Žinoma, įrodinėjantios kalbos turi savo prasmę ir reikšmę pašaukimui priimti ir juo gyventi, bet jos yra tik pašaukimo įrankiai ar stiprintojai. Tas, kuris šaukia, yra Dievas.

Jono ir Andriejaus pašaukimo atveju matome visų pirma, kad juos atvedė pas Kristų ne jo stebuklai, ne priverčianti logika, bet Jėzaus kalbos, svarstymai ir apreiškimai. Kad ne stebuklų regėjimas yra apaštalinio pašaukimo kelias, tai galima išskaityti iš prisikėlusio Jėzaus pareiškimo apaštalui Tomui: "Palaiminti, kurie nematė, bet įtikėjo".

Čia mes prieiname prie pažinimo problemos, kuri moderniaisiais laikais yra labai susipainiojusi. Pažinimo pesimizmas yra užvaldęs plačius šviesuomenės sluoksnius. Marksizmas, tiesa, pažinimo atžvilgiu yra optimistiškas. Jis teigia, kad žmogus pažįsta tiksliai, kas yra šalia jo. Tik gaila, kad šalia žmogaus jis pripažįsta tik medžiagą. Mes einame toliau. Mes pažįstame medžiagą ir jos dėsnius, bet šalia to mes pažįstame, nors ne visai tobulai, ir dvasines būtis, kurios mus šaukia viena ar kita kryptimi. Šios dvasios nėra medžiaginiai padariniai.

Dvasinis žodis, kurį aš išgirstu, taip pat yra pažinimas. Paprastai man rūpi, ar tą patį pažinimą turi ir kitas žmogus. Tačiau net ir tada, kai kitas žmogus tokio pažinimo neturi, visai nereiškia, kad mano turimas pažinimas yra nerealus ar klaidingas. Juk tiesa, kad mes dažnai tarp savęs ginčijamės, norėdami kitus įtikinti, kad mūsų turima tiesa būtų priimta ir kito asmens, kartu liudija du dalykus: tai, kad mes ką nors pažįstame, ko kitas nepažįsta, ir tai, kad kiekviena pažinta tiesa nesitenkina būti tik vieno žmogaus tiesa. Kitas žmogus gali būti nepašauktas arba, jeigu ir pašauktas, gali pasilikti, pašaukimo nepriėmęs. Dieviškasis pašaukimas yra labai nedrąsus dalykas, tarsi kiškis, pasirodęs pamiškėje, šv. Jono nuo Kryžiaus žodžiais betariant.

Labai įdomus yra M. Heideggerio svarstymas apie tai, ką reiškia žodis *vadinti* ar *pavadinti*. Į šio žodžio analizę jis leidžiasi, norėdamas sužinoti, ką žmogus vadina mąs-

1978 m. balandžio mėn. "Laiškuose lietuviams" buvo straipsnis, pavadintas "Pentekostalinis arba charizmatinis judėjimas". Redakcija prašė ir kitus skaitytojus tuo klausimu pasisakyti, bet niekas neatsiliepė. Seniai galvojau ką nors parašyti, bet vis problemos su tuo laiku. Manau, kad "Laiškų lietuviams" skaitytojai turėtų plačiau susipažinti su šiuo sąjūdžiu.

Skaitytojams, kurie bus pamiršę, kas tame minėtame straipsnyje buvo rašyta, ir dabar neturi progos jo perskaityti, trumpai priminsiu turinį.

Straipsnio autorius pirmiausia, kaip jis sakosi, duoda istorinę apžvalgą. Įvairias klaidas ir bet kokius sąjūdžius, kurie, jo tvirtinimu, turi ką nors bendra, laiko tuo pačiu dalyku ir juos traktuoja, kaip tą pati dalyką. Toliau autorius nurodo eilę oficialių Katalikų Bažnyčios pasisakymų, kurie, kaip jis tvirtina, pasmerkia šį sąjūdį. Paskui jis iškelia daugiau kaip dvylika klausimų, kuriais nurodo charizmatikų klaidas. Pabaigoje, paminėjęs kardinolo Suenens pritarimą charizmatikams, suabejoja kardinolo tvirtinimu, kad popiežius Paulius VI pritariąs charizmatiniam judėjimui. Autorius nurodo eilę popiežiaus pasisakymų, kuriuose įžiūri pasmerkimą. Taip atrodo tas

straipsnis. Ką turim į šiuos tvirtinimus atsakyti?

Ar galima tikras ir taip pat tariamas klaidas sukrauti į vieną maišą ir visas vienodai traktuoti? Jokių būdu ne. Taip darydami, mes nusikalsime tiesai, nes kaltuosius sulysinsime su nekaltaisiais. Nusikalsim ir prieš Katalikų Bažnyčią. Joks tikėjimas nėra taip aiškus, kaip krikščioniškasis. Iš visų krikščioniškų šakų pati aiškiausia savo dogmomis ir apibrėžimais yra katalikų. Jos mokyje nėra "maždaug". Viskas aiškiai pasakyta, ypač dogminiuose dalykuose. Jei ką Bažnyčia smerkia, tai aiškiai pasako, ką ir už ką.

Daugelis autoriaus suminėtu "erezijų" visiškai nėra erezijos. Nėra jokio oficialaus ar neoficialaus pasmerkimo kursilistams, charizmatikams ar grupiniams maldininkams. Prašom įrodyti savo teigimą! Labai neaišku, iš kur autorius atrado tokius "konvulsionistus-jansenistus". Istorija tokių nežino. Žino jansenistus, kurie pasižymėjo dideliu rigorizmu savo teorijose ir pamaldumo praktikoje. Jansenistai, anksčiau už autorių, būtų pasmerkę charizmatinį judėjimą.

Autorius teisingai sako, kad istorijos bėgyje atsirasdavo vis naujų tikėjimo klai-

tymu ir kartu kas žmogų kviečia mąstyti. Išėina įdomus žodžių žaidimas, kuris atidengia žodžio *vadinti* prasmę. Nežinau, kokį žodį Heideggeris vartoja vokiškai, galbūt *heissen*. Angliškame vertime yra *to call*. Lietuviškasis atitikmuo *vadinti* turi tą pačią reikšmę, kaip vokiškasis ir angliškasis. Jame glūdi *pakvietimas*. Ką nors vadinti vardu reiškia lyg ir kieno nors pakvietimą, lyg dialogą su kuo nors. *Vadinti* reiškia *pakviesti*, Tokią prasmę šis žodis turi ir graikų, ir sanskritų kalbose. Pavadinti reiškia ką nors pakviesti pasirodyti.

Labai plati yra šio žodžio *vadinti* analizė, daroma Heideggerio. Jis šiuo savo mąs-

tymu nueina labai toli, kai nori aptarti, kas yra mąstymas. Pasak jo, tas, kuris mus pakviečia mąstyti, yra ne ką mažiau, kaip tas, kuris yra *pats*. Kitais žodžiais tariant, pakvietimas mąstyti Heideggeriui yra pakvietimas *būti* pilna to žodžio prasme. Tas, kuris mus kviečia mąstyti, patiki mums visą likimą ir pats jungiasi su mūsų mąstymu. Tai, žinoma, yra per daug. Mąstymo mes negalime suplakti su buvimu. Tai yra tik Dievo arba absoliutinės būties privilegija. Tačiau kad mąstymas ar pakvietimas mąstyti yra tam tikras dialogas su Būtimi, su tuo reikia sutikti. (Plg. *What is called thinking?* Harper, 1968, 118-121 psl.).

dų (erezijų). Tačiau neteisinga yra sakyti, kad visos klaidos yra tos pačios, arba kad jos yra tos pačios kilmės. Vien tik todėl, kad kas garbina Šventąją Dvasią (lotyniškai dvasia yra *spiritus*), padaryti visus spiritistais yra daugiau negu neteisinga.

Kilo noras patikrinti oficialiuosius Katalikų Bažnyčios dokumentus, kuriais straipsnio autorius dangstosi. Kaip tik ACTA SANCTAE SEDIS (oficialus dokumentų rinkinys) prasideda 1865 m. Autoriaus nurodytas liepos 30 d. dekretas jau yra pilnas. Dekretas kalba apie vad. magnetizmą, dabartinėje terminologijoje pažįstamą spiritizmo vardu. Minimi ankstyvesni dekretai ir šis (1865.VII.30) nieko bendro neturi su charizmatikais, negalima rasti nė mažiausios užuominos, kad sekminininkai yra įjungiami į spiritistų grupę. Tokio išsireiškimo "kalbėjimas neaiškiomis kalbomis" nėra nė viename dekrete. Juk ir pats autorius savo straipsnyje pamini, kad pentekostalistai pirmiausiai pasirodė Topeka, Kansas, tik 1900 metais.

Toks pat dalykas yra ir su cituojamu 1898 kovo 30 d. dekretu. Tikintiesiems uždraudžiamas spiritizmas (mirusių dvasių iššaukimas, naudojimas stalelių ar mediūmų ir pan.). Šiame dekrete jau aiškiai vartojamas spiritizmo terminas. Nė žodžio apie pentekostalus (tuo metu dar net protestantų pentekostalų nebuvo), nei apie kursilistus. Beja, kursilistai atsirado tik apie 1949 m.; o angliškai kalbančiųjų visuomenėje tepasirodė tiktai apie 1960 metus. Kaip gali autorius tokius dalykus tvirtinti?

Ne geresnis dalykas ir su cituojamu Baltimorės susirinkimu (sinodu) 1866 m. Amerikiečių vyskupų sinodas Baltimorėje tik patvirtina ir plačiau paaiškina tai, ką Roma jau anksčiau buvo nutariusi apie spiritizmą. Pentekostalizmas visai neminimas (jo dar nė nebuvo). Visiškai nėra tokio išsireiškimo dekrete: "maldos susirinkimas". Amerikos vyskupai spiritistinių sesijų niekad nelaikė maldos susirinkimais, ar grupinių maldos susirinkimų spiritizmo sesijom. Argi taip galima iškraipyti oficialiuosius

Bažnyčios dokumentus? Mes negalime kitaip išsiaiškinti, kaip tik, kad autorius pats neturėjo originalių dokumentų, bet naudojo, o gal net komentavo, kitų duotas citatas ar komentarus.

Savo straipsnio paskutinėje dalyje autorius bando įrodyti popiežiaus Pauliaus VI priešingą nusiteikimą charizmatikams, nurodydamas penkias vietas, iš kurių dvi yra citatos.

Skaitytojams turbūt yra žinoma, kad *Acta Apostolicae Sedis* (anksčiau buvo *Acta Sanctae Sedis*) yra oficialus, periodinis Katalikų Bažnyčios dokumentų rinkinys. Jame yra popiežiaus enciklikos, dekretai, konstitucijos, iškilmingos kalbos ir kiti svarbūs dokumentai. Į šį rinkinį nededama savaitinių popiežiaus pamokslėlių ar kalbų, pasakomų bendrose audiencijose, ar sekmadeniais žmonėms sakomų "Angelus" proga. Šias kalbeles galima rasti pusiau oficialiame Vatikano dienraštyje "L'Osservatore Romano.". Bet net ir šis laikraštis visai nededa tų vietų, kurias popiežius pasako spontaniškai, neskaitydamas iš anksto paruošto rašinio.

Antroji autoriaus duota citata yra tiksli. Pirmosios citatos šiuo metu negalėjau prieiti, todėl suponuojau, kad ji yra tiksli. Taip pat suponuojau, kad autorius nenusikalto tiesai, nurodydamas dar tris vietas. Ko negalima sutikti su autorium, tai su jo padaryta išvada, kad popiežius "daug kartų yra pasmerkęs charizmatinį judėjimą". Tai yra visiška netiesa. Tai charizmatikų apšmeižimas. Jei būtų koks nors pasmerkimas ar uždraudimas, ar net rimtas įspėjimas, jis būtų *Acta Apostolicae Sedis* rinkinyje. Tokio nėra. Bet ir neoficialiuose dokumentuose tokio dalyko nėra, nes popiežius neturėjo minties tai padaryti. Net pasiliekanč griežtai prie autoriaus duodamų citatų, negalima padaryti tokios išvados, esą popiežius uždraudė charizmatinį judėjimą (apie pasmerkimą negali būti nė kalbos). Tegu kita proga autorius būna jautresnis žodžiams, kuriuos vartoja. Paulius VI padarė tik tai, ką padarė apaštalas Paulius korintiečiams (plg. 1 Kor 12-14 skyriai). Jis tik

pamoko korintiečius, kai kur pabara, pataiso, išpėja. Apaštalas Paulius, pasisakęs, kad jis pats turi kalbų dovaną (donum linguiarum), taigi kad jis pats yra charizmatikas, (iKor 14,18), niekur nepasmerkia kalbančiųjų neaiškiomis kalbomis, tik nurodo, kad būtų tvarkingai ta dovana naudojama. Tai yra Šventosios Dvasios dovana. Ir popiežius niekur nesmerkia, tik nori, kad būtų naudos visai Bažnyčiai.

Bet čia dar ne viskas. Autorius, rašydamas šį straipsnį 1978 metais, neturėjo padėti taško, tarsi popiežiaus Pauliaus kalbos būtų pasibaigusios 1972 m. Popiežius mirė 1978 m., labai daug kalbėjęs ir mokęs apie Šventąją Dvasią. Tiesa, savo pontifikato pradžioje pasižymėjo dideliu atsargumu ir labai negausiais žodžiais charizmatikams. Tikrai, kai kam galėjo susidaryti įspūdis, kad jis yra mažiau palankus visam charizmatiniam judėjimui. Bet trečiajame savo valdymo periode jis aiškiai palankiai atsiliepia. Trumpumo dėlei, apleidęs visus kitus išsireiškimus, čia paminėsiu tik du atvejus, jau neskaitant to, kurį pats autorius mini su kardinolu Suenens.

Pirmasis buvo 1973 m. spalio 10 d. Tuo metu Grottaferratoje, šalia Romos, vyko Charizmatinio atsinaujinimo vadovų suvažiavimas. Jo metu popiežius sutiko priimti suvažiavimo atstovus ir jiems, nors ir nedaug, bet reikšmingai kalbėjo: "Mes džiaugiamės su jumis, mieli draugai, kad dvasinio gyvenimo atsinaujinimas pasireiškė šiandien Bažnyčioje skirtingomis formomis ir įvairiose aplinkybėse". Trumpai nupiešęs dvasinio atsinaujinimo žymes, kuriomis kaip tik charakterizuojami charizmatikai, popiežius nurodo, kad vyskupų pareiga yra mokėti atskirti tikrus dvasinio atsinaujinimo reiškinius, ir taip užbaigia: "O tie, kurie Bažnyčioje turi autoritetą ir kuriems priklauso spręsti, jį turi ne tam, kad gesintų Dvasią, bet kad viską ištirtų ir palaikytų tai, kas gera. Šiuo būdu bus pasiektas Bažnyčios gėris, kuriam Dvasios dovanos yra diriguojamos".

Galbūt pats svarbiausias popiežiaus Pauliaus VI dokumentas apie charizmatikus

Jurgis Daugvila.

Šv. Jurgis.

yra jo kalba, pasakyta Tarptautinio Charizmatinio Atsinaujinimo suvažiavimo proga. Tai buvo 1975 m. gegužės 19 d. O buvo taip. Jau kelis kartus buvo sušaukti tarptautiniai charizmatikų suvažiavimai Notre Dame universitete, Indianoje. Dabar šaukiamas suvažiavimas tikrai turėjo būti svarbus. Tie, kurie buvo aprioristiškai nusiteikę prieš charizmatikus, laukė, kad šia proga popiežius uždraustų šį sąjūdį. Sklido gandai, kad buvo padaryta žygių net ir pasmerkti. Charizmatikų vadai irgi laukė aiš-

kesnio popiežiaus pasisakymo. Į Romą suvažiavo apie 10.000 dalyvių. Susirinkimų ir maldų vieta buvo netoli šv. Kaliksto katakombų, atvirame lauke. Sekminių dieną visi suvažiavimo dalyviai rinkosi į Šv. Petro baziliką. Kaip stebėtojai teigia, bazilikoje charizmatikai sudarė turbūt didesnę pusę visų dalyvių. Mišios nebuvo specialiai charizmatikams, ir popiežius tiesiogiai į juos nesikreipė. Tačiau charakteringa, kad pakylėjimo metu (tiek ostijos, tiek taurės) charizmatikai įprastu sau būdu prabilo "kalbomis". Labai švelni melodija aidėjo galbūt pirmą kartą Šv. Petro bazilikoje. Popiežius negalėjo to negirdėti.

Sekančią dieną buvo specialios mišios charizmatikams toje pat bazilikoje. Jas laikė ne pats popiežius, bet tam specialiai deleguotas kardinolas Suenens prie pagrindinio altoriaus, kurs paprastai rezervuotas tik popiežiui. Jau vien tas dalykas rodo palankumo ženklą. Tuoj po mišių į baziliką atvyko ir pats popiežius. Suvažiavimo dalyviams jis kalbėjo trimis kalbomis: prancūziškai, ispaniškai ir angliškai. Štai kelios ryškesnės ištraukos.

"Šiai supasaulėjusiai žmonijai nieko nėra reikalingesnio, kaip šis dvasinis atsinaujinimas, kurį mes matome, Šventajai Dvasiai veikiant taip įvairiose srityse ir grupėse. Jis (atsinaujinimas) pasireiškia įvairiai: giliu širdies bendravimu ir artimu kontaktu su Dievu, išliekant ištikimais krikšto pažadams; malda, kuri dažnai būna būreliuose, kur kiekvienas laisvai save išreiškia, tuo būdu padėdamas, paremdamas ir maitindamas kitų maldą. Visa to pagrinde yra asmeninis įsitikinimas, kurs nėra vien tik iš gauto tikėjimo pamokymo, bet iš tam tikros asmeninės patirties to, kad be Dievo žmogus nieko negali, bet su juo viskas yra galima. . . Argi galėtų būti kitaip, kad šis dvasinis atsinaujinimas nebūtų naudingas Bažnyčiai ir pasauliui? Ir jeigu taip yra, tai kaip mes galėtume apleisti bet kokiais priemonėmis, kad jis toks ir pasiliktų?"

Kitomis kalbomis, kurios buvo pasakytos (ispaniškai ir angliškai), popiežius nekartojo to paties dalyko, bet vis ką nors

naujai pasakydavo. Charakteringiausia buvo tai, kad popiežius, padėjęs į šalį skaitytus popierius, kaip kad dažnai padarydavo, visiškai laisvai ir spontaniškai prabilo savo gimtąja kalba, itališkai. Štai kelios jo mintys: "Jūs susirinkote čia Romon Šventųjų Metų proga. Jūs siekiate vienybės su visa Bažnyčia atsinaujinti dvasia, autentiškai atsinaujinti, siekiate katalikiško atsinaujinimo, atsinaujinimo Šventojoje Dvasioje. Mes esame patenkinti matydami šio atsinaujinimo ženklus: maldos pamėgimą, kontempliaciją, Dievo garbinimą, jautrumą Šventosios Dvasios malonėms ir labiau įsigilintą Šv. Rašto skaitymą..

Taip, mieli mano sūnūs ir dukros, tai Jėzaus valia, kad pasaulis pamatytų jūsų gerus darbus, jūsų darbų gerumą, jūsų krikščioniško gyvenimo įrodymą ir garbintų Tėvą, kurs yra danguje. Tai iš tiesų yra dvasinis atsinaujinimas, ir jis galimas tik Šventojoje Dvasioje".

Visos šios citatos gana laisvai verstos iš angliško teksto. Tai, ką popiežius skaitė iš rašto, buvo paskelbta "L'Osservatore Romano". Tai, ką jis spontaniškai kalbėjo ne iš rašto, buvo paskelbta "New Covenant" 1975 m. liepos mėn.

Paliekame be komentarų. Tegu patys skaitytojai nusprendžia, ar čia yra pasmerkimas, ar pagyrimas. Dalyviai — jų tarpe buvo ir lietuvių — sužavėti pasakoja, kokia jauki nuotaika vyravo Šv. Petro bazilikoje ir kaip šiltai jiems popiežius kalbėjo.

Dar liko tiesiogiai nepalieti straipsnio autoriaus klausimai. Taip pat liko nepasakyta tiesiogiai apie patį sąjūdį. Jei Viešpats leis, stengsimės tai padaryti artimoje ateityje.

■ Kardinolas Bernardin paskelbė pareiškimą, liečiantį Nikaragvą. Pripažįsta, kad katalikų Bažnyčia ten turi sunkumų: uždaryta katalikų radijo stotis, uždarytas laikraštis "Iglesia", ištremti kai kurie kunigai ir yra daug kitų apsunkinimų. Kardinolas ragina stengtis Nikaragvos problemą spręsti diplomatinio keliu, susilaikant nuo karinės paramos kovotojams "contra", veikiantiems prieš dabartinę vyriausybę.

LIETUVIŲ IR ŽYDŲ SANTYKIAI HITLERIO OKUPACIJOS METU

PREL. M. KRUPAVIČIUS

Neseniai mums pateko į rankas prel. Mykolo Krupavičiaus rankraštis apie lietuvių ir žydų santykius Hitlerio okupacijos metu. Kadangi rankraštyje keliose vietose minimas vysk. V. Brizgys, tai paklausėme jo nuomonės. Jis rankraštį kruopščiai perskaitė, trupučiuką papildė ir labai rekomendavo jį spausdinti, nes ypač jaunimui, nežinančiam čia aprašomų įvykių, jis būsiąs įdomus ir naudingas. Jaunimą turbūt reikėtų bent keliais sakiniais supažindinti su prel. M. Krupavičium.

Prel. Mykolas Krupavičius (1885-1970) buvo vienas žymiausių Lietuvos dvasininkų, politikų ir sociologų. Jis buvo Krikščionių demokratų partijos lyderis, Vliko pirmininkas, Žemės ūkio ministeris. Jo pastangomis buvo įvykdyta Lietuvoje žemės reforma, išdalinant mažžemiams ir bežemiams apie pusę milijono hektarų žemės. Kad galėtų ši svarbų darbą geriau atlikti, jis ir sutiko būti Žemės ūkio ministru (1923-1926 m.).

Antrojo pasaulinio karo metu, kai Lietuvoje siautėjo rusai, vokiečiai ir vėl rusai, jis rašė įvairius memorandumus, reikalaujamas respektuoti žmogaus teises. Dėl to, žinoma, pateko ir į rusų, ir į vokiečių nemalonę, bet pasisėkė iš jų žabangų išsprukti. Nacių okupacijos metu jis drąsiai pasisakė prieš žydų persekiojimus bei žudymus drauge su vysk. V. Brizgiu ir Laikinosios vyriausybės ministrais.

Tuometinis Kauno arkivyskupas J. Skvireckas nebuvo per daug judrus, todėl jo pagalbininkui vysk. V. Brizgiui teko daug judėti, rūpinantis lietuvių ir Lietuvos žydų reikalais. Čia juodu su prel. Krupavičium nuoširdžiai bendradarbiavo.

Šią prel. Krupavičiaus paruoštą medžiagą teks spausdinti per kelis numerius.

R e d a k c i j a

IŽANGOS VIETOJE

1949 m. eidamas Niujorko garsiuoju Brodvėjum (Broadway), pastebėjau lange

riestainių ir chalų: kaip nulieti, lyg tik dabar būtų iš Lietuvos atvežti. (*Chala* — toks supintas pailgos formos pyragas; kai kas jį vadina *pintiniu* arba *pynute*; *chala* — hebraiškas žodis. Red.). Smukau į krautuvę ir lietuviškai paprašiau chalos. Pardavėjas, su barzda senyvas vyras, taip pat lietuviškai paklausė, ar aš noriu didelės ar mažos chalos. Pasirodė, jis esąs Lietuvos žydas. Šia proga persimetėm su juo keliomis mintimis. Be kita ko jis pasakė, kad lietuviai mėgsta iš žydų pasijuokti, bet jie juos myli.

1954 m., gerai neprisimenu, ar tai buvo Maspete, ar Brukljne, užėjęs į vaistinę, paprašiau kažkokių vaistų, kuriems neturėjau recepto. Taip pat užkalbinau lietuviškai. Užkalbintasis suprato, kokia kalba kalbu, ir pakvietė kitą vyrą. Jis man lietuviškai paaiškino, kad be recepto duoti vaistus yra tam tikrų sunkumų, bet man, kaip lietuviui, jis jų parūpins. Paklausiau, iš kurios Lietuvos vietos jis yra kilęs. Jis atsakė: "Aš esu Vilkomiro (Ukmergės) žydelis". Su šiuo simpatinguoju vaistininku šnektelėjau kiek ilgėliau. Jis man pasakojo, kad Lietuvos žydai laiko Lietuvą savo tėvyne, kad jos ilgisi, kad jis ją buvo aplankęs, džiaugiasi, kad ji atgavo nepriklausomybę, kad ir *nepriklausomoji Lietuva davė žydams visišką laisvę, kad lietuviai visada gražiai sugyveno su žydais ir iš jų žydai jokių nesmagumų nėra patyrę*. Vargas buvo tik caro priespauda, bet lietuviai buvo dar labiau jos spaudžiami.

Tie du iš Lietuvos atvykę žydai trumpai, bet teisingai ir tiksliai nupasakojo lietuvių ir žydų santykius. Tokie jie iš tikrųjų buvo amžių būvyje. Lietuvių ir žydų santykiuose jokių problemų nebuvo. Jei kokių nesusipratimų retkarčiais ir atsirasdavo, tai tik tokios rūšies, kokių atsiranda tarp kaimynų ir savose šeimose. Tai visai suprantamas ir natūralus reiškinys. Problemų atsiranda tik svetimiesiems įsimaišius. Jie ir tas proble-

mas sudarė. Čia turiu galvoje rudąją hitlerininkų Lietuvos okupaciją. Bet ir šiais sunkiais laikais lietuvių tauta gerai suprato hitlerininkų siekimus ir nepasidavė jų provokaciniams užsimojimams. Lietuviai ne tik nepakeitė su žydais savo santykių, bet dar daugiau parodė jiems širdies, nors kiti už tai labai skaudžiai nukentėjo nuo žiaurios okupanto rankos.

Po paskutinio karo žydų tarpe atsirado žmonių, kurie žydų skerdynes stengėsi suversti lietuvių tautai. Tokiuose kaltintuose sunku surasti gerą valią. Jie arba nežino faktų, arba buvo aklas įrankis ta kryptimi suinteresuotų svetimų organų ir partijų. Tokių kaltinimų prirašyta ne tik žydų spaudoje, bet jie tas klaidinančias ir neteisingas žinias skleidė ir svetimoje spaudoje. Tokių žinių galima rasti ir svetimomis kalbomis išleistose knygose. Man pačiam teko skaityti kelias tokias knygas. Viena jų, parašyta prancūzų kalba, apima jaunos žydaitės (pavardės neatsimenu) dienoraštį, surašytą Varšuvos gete. Ten labai nepalankiai rašoma apie ten buvusių lietuvių karių dalinį. Tolygiai buvo rašoma ir apie lietuvių karių dalinį, buvusį Liubline. Čia tenka pastebėti, kad tie daliniai nebuvo Lietuvos vyriausybės suorganizuoti ir ten pasiūsti. Jie dažniausiai buvo prievartos keliu pačių vokiečių sudaromi ir siunčiami, kur jiems patikdavo. Man esant Kalvarijoje, atvyko civiliška apsirengęs jaunas vyras ir pasisakė, kad jis yra minėto Liublino karių dalinio vadas, atvykęs tuo reikalu su manimi pasikalbėti. Jo pasakojimas buvo šiurpus. Tas dalinys vokiečių buvo naudojamas nešvariausiems darbams. Daliniui pasipriešinus tam ar kitam uždaviniui atlikti, jis būdavo ginkluotų vokiečių apsupamas ir prievarta turėdavo jam pavestą darbą atlikti. Jis buvo laikomas skirtingose sąlygose negu vokiečiai ir maisto, ir kitais atžvilgiais. Iš tikrųjų jie nebuvo kariai, bet vokiečių vergai. Jis man visa tai pasakojo su ašaromis akyse. Kariai iš to dalinio bėgdavo, kas galėdavo. Vadas buvo atvykęs kelioms dienoms į Lietuvą atostogų. Jis pasiryžęs atgal negrįžti ir slapstyti, tik norėjęs žinoti, ar to-

kiu elgesiu nepakenks Lietuvai. Aš jo nusistatymą pagyriau ir pareiškiau, jog būtų gera, kad visas dalinys pasektų savo vado pavyzdžiu. Ne kitokiose sąlygose dirbo ir gyveno Varšuvos dalinys. Lygiu būdu gestapininkai terorą versdavo ir prievartaudavo civilinius žmones vykdyti jų nežmoniškų žiaurumų ir nusikalstamus darbus. Kai iš Kalvarijos gabeną žydus į Marijampolę žudyti, nors apie tai niekas nieko nesakė, ir patys žydai, nors ir turėjo nejaukaus nuėjimo, manė, kad juos veža kitur į darbus. Dėl to žydų komitetas, sudarytas iš Kalvarijos rabino, mokytojo ir dar vieno jų itakingo tautiečio, kurių pavardžių jau neprišimenu, surinko brangenybes ir atnešė man saugoti su sąlyga, kad, jei grįžtų, jiems grąžinti, jei negrįžtų — panaudoti bažnyčios reikalams. Aš nepriėmiau, pareikšdamas, kad mano gyvenimas Kalvarijoje neilgas. Tos brangenybės buvo išdalintos rimtesniems ūkininkams. Kiti, o gal visi, po savo turtų dalį įsisiūdavo po paltų pamušalu. Gestapininkai, žydus sušaudę, visa tai surado ir panaudojo saviems tikslams. Kelios dienos prieš minėtą žydų žudymą Marijampolėje vokiečių buvo pristatytas 10-15 vyrų sąrašas, kurie turėjo žudymo dieną atvykti į Marijampolę, į nurodytą įstaigą. Tie vyrai beveik be išimties buvo Lietuvos kariuomenės atsargos puskarininkiai. Jiems buvo numatyta šaudyti žydus. Kai pamatė, kuriems reikalams jie čia atvežti, atsisakė eiti budelių pareigas. Tada buvo kulkosvaidininkų apsupti ir pagrasinti: jei neįvykdys įsakymo, bus sušaudyti kartu su žydais. Jie visi tų įvykių taip buvo sukrėsti, kad keli gavo nervinio pobūdžio psichinius sutrikimus. Vaikščiojo kaip pamišę. Nesurado niekur ramybės. Jie ir du ūkininkai iš Seinų gatvės, kurie buvo priversti žydus vežti į Marijampolę ir matė žydų naikinimą, kelias savaites vaikščiodavo išpažinties, ieškodami suraminimo. Po išpažinties dar eidavo pas vieną ar kitą kunigą aiškintis ir ieškoti paguodos savo iš pusiausvyros išmuštomis sieloms.

Dar vienas būdingas nacių elgesys: vežamiems žudyti žydų seneliams ir psichiat-

rinės ligoninės ligoniams lydėti į žudymo vietą buvo paskirta tos ligoninės vyresnioji sesuo (buvusio Lietuvos banko direktoriaus Pijaus Grajausko tikroji sesuo). Ją pamačiusi, vieno Kalvarijos gydytojo žmona, jau išrengta iš visų drabužių, krito jai ant kaklo, graudžiai verkdamą. Naciai didelių ceremonijų nedarė — jas abi įstūmė į griovį, kuriame išrengti žydai buvo šaudomi. Ir tik per plauką ji ten kartu su žydais nepaklojo savo gyvybės. Nepaisant nacių kliudymo, du lietuviai ją laiku ištraukė iš griovio. Tai tik vienas kitas pavyzdėlis, kuris lengvai įrodo, kokių būdu lietuviai atsisardavo prie nieku nepateisinamo nacių žydų naikinimo.

Buvau gavęs žinią, kad Miunchene yra Lietuvos žydų centrinis komitetas. Panūdo išsikalbėti su jų vadais nepagrįstais lietuvių tautai žydų daromais priekaištais. 1945 m. lapkričio mėn. pabaigoj, pasikvietęs tuomet Miunchene gyvenusį mūsų buvusį konsulą Kalvaitį, nuėjome į komiteto būstinę. Paaiškėjo, kad būta ne Lietuvos žydų, bet visų tų valstybių, kuriose žydai buvo naikinami. Dalyvavo jame ir JAV žydų centrinės organizacijos atstovas. Pirmininkas buvo kažkokios kitos valstybės žydas. Atsiuntė su mumis kalbėtis komiteto švietimo departamento direktorių ir bene komiteto sekretorių, šiauliškį žydą Dovidovičių. Lietuviškai kalba gerai, baigęs Kauno universitetą, buvęs Šiaulių miesto savivaldybės narys ir žydų visuomenės veikėjas. Kalbėjosi su mumis kietai, nesiskaitydamas su žodžiais. Išklauses mūsų pranešimo, trumpai atsakė: "Žydus šaudė lietuvių tauta ir už tai ji bus atsakinga. Kol nekaltas žydų kraujas neišgaruos, už bendro stalo žydai su lietuviais negalės sėstis".

Po tokio pareiškimo nebuvo pagrindo toliau su juo aiškintis. Tiesa, reikia pasakyti, kad toli gražu ne visi žydai kalba Dovidovičiaus kalba. Teko man tuo reikalu kalbėtis su vieno Kauno žydų laikraščio redakcijos kolektyvo nariu. Jo kalba buvo visai objektyvi, jis kalbėjo taip, kaip kiekvienas žinąs reikalą lietuvis kalbėtų. Tame pačiame Miunchene vienas Kauno, kitas Su-

valkų krašto žydas, mane pažinę, užkalbino. Prie kavos puodelio ilgiau išsikalbėjus man rūpimu klausimu, jie kategoriškai atmetė Dovidovičiaus mestą lietuvių tautai kaltinimą. Kurių nuomonių šalininkų yra daugiau, ar Dovidovičiaus, ar tų kitų, sunku pasakyti. Svarbu štai kas: Dovidovičius su savo šalininkais šaukia, o tie kiti — tyli. Todėl gintis tenka mums patiems. O gintis reikia. Melas taip pat turi atgarsių, daro įtaką klausytojams, skaitytojams. Girdėti tokius kaltinimus iš žmonių, kurie Lietuvoje turėjo geriausias pragyvenimo sąlygas, kurie naudojosi tokiomis pat laisvėmis ir gėrybėmis, kaip ir visi lietuviai, yra skaudu. Už gera atsilygina blogu. Bet svarbiausia, kad tokia jų neobjektyvi, melaginga akcija yra mums pavojinga. Vlikas, tai suprasdamas, jau 1946 m. yra padaręs tuo reikalu tokį nutarimą: "Pasiūlyti Informacijos komisijai (tada dar Informacijos tarybos nebuvo) rinkti medžiagą, atitinkamai reaguoti ir paruošti memorandumą lietuvių ir žydų klausimu" (Prot. 134).

Medžiaga rinkti pradėta. Tuo klausimu kiek plačiau parašė vysk. V. Brizgys, L. Šmulkštys (dalis jo surinktos medžiagos, manau, yra Informacijos tarybos archyve) ir aš. Paduodami faktai yra mano surinkti ir kitų pateikti. Kaip dabar vyksta šios medžiagos rinkimas, nežinau. Jei sustojų, reikėtų atnaujinti. Kiekvienais metais tos medžiagos dalį nusineša liudininkų mirtis. Šis darbas turi būti atliekamas organizuotai. Ši medžiaga mums reikalinga ne tik istorijai, bet ir Lietuvos bei lietuvių garbei apginti. Pagaliau gal ji mums bus kada nors reikalinga ir kokiame nors teisingumo tribunole.

NACIŲ OKUPACIJA IR ŽYDŲ NAIKINIMAS

Naciai įsikūrė. Daug žydų nukentėjo jau pačiu vokiečių kariuomenės žygiavimo metu. Jiems įsikūrus savo komendantūras, žydams kurį laiką dar buvo kiek ramiau. Naciai parodė visą savo neapykantą žydams tik įsikūrus civilinei nacių valdžiai Lietuvoje. Dabar jie pradėjo žydams taikyti išmėgintus pas save ir anksčiau užimtuose kraš-

Jurgis Daugvila.

Nukryžijavimas.

tuose pragariškus naikinimo metodus. Jie buvo iš tikrųjų baisūs. Lietuvis, pamatęs visa tai, iš išgąsčio ir pasipiktinimo aiktėlėjo. Lietuvis ištiesė žydai pagalbos ranką, kiek galėjo, kiek kietos ir žiaurios nacių režimo aplinkybės leido, statydamos net savo gyvybę į pavojų, nes už teikimą žydams bet kokios pagalbos nacių buvo paskelbtos žiaurios bausmės — ligi mirties imtinai. To niekas nepaisė. Žydams stengėsi padėti visa lietuviškoji Lietuva. Ši žydų gelbėjimo akcija istorijoje bus lietuviams aukso lapas. Ji geriausiai charakterizavo lietuvių sielos taurumą ir tikrą krikščioniškumą. Surinkti faktai sudarys tomus. Siauri rašinio

rėmai leidžia šiuo metu tik kai kuriuos jų paminėti.

ŽYDAI IR LAIKINOJI VYRIAUSYBĖ

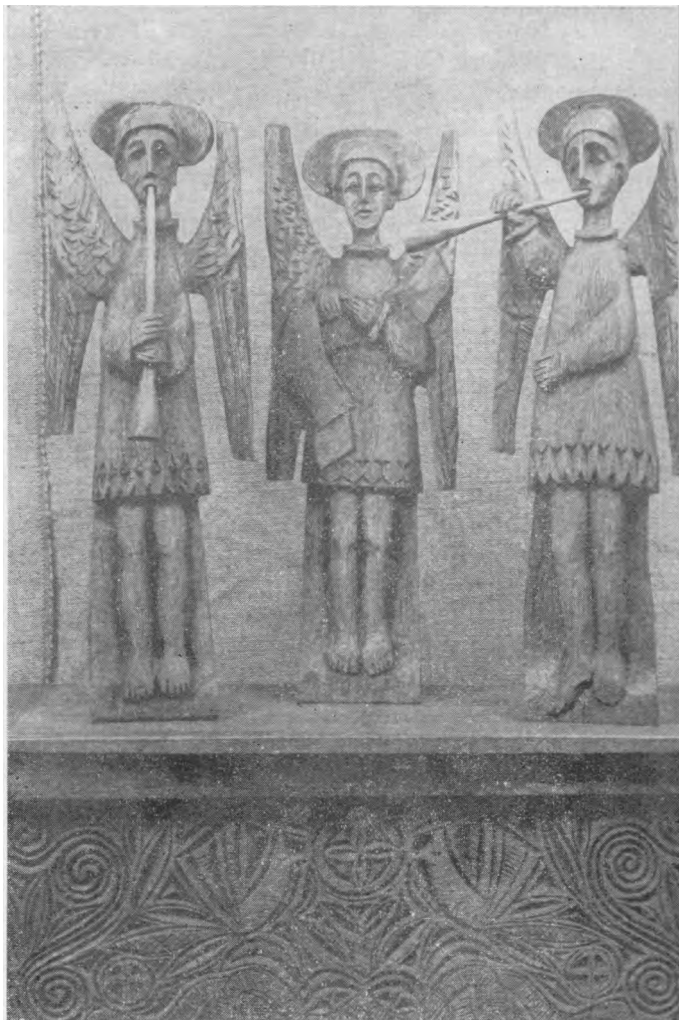
Respublikos vardu niekas žydų užtarti negalėjo, nes jos nebuvo. Ją panaikino bolševikai, o naciai atsikurti neleido. Buvo prieš nacių norą sukurta Laikinoji vyriausybė, bet naciai jos nepripažino. Nė vieno tos vyriausybės nario jokia nacių įstaiga nepavadino ministriu. Nacių civilinei valdžiai įsikūrus, Laikinoji Lietuvos vyriausybė tuoj buvo pašalinta. Bet ir ši bejėgė ir nepripažintoji vyriausybė ėmėsi žygių žydams gelbėti. Tos vyriausybės Krašto apsaugos ministeris gen. S. Raštikis, dar nesant nacių civilinės valdžios, tuo reikalu kreipėsi į Kauno karo lauko komendantą gen. Pohl ir drauge į karinės vadovybės atstovą gen. De la Rock (ar Roque). Gen. Raštikis jiems išdėstė Laikinosios Lietuvos vyriausybės ir visos tautos pasipiktinimą vokiečių politika ir jos metodais žydų atžvilgiu. Deja, teigiamo rezultato nepasiekta ir suprantama kodėl: žydų naikinimas buvo vienas pagrindinių nacių politikos punktų.

Pačioje nacių okupacijos pradžioje Laikinosios vyriausybės ministeris pirmininkas prof. J. Ambrazavičius sušaukė platų pasitarimą žydų reikalais. Jame dalyvavo beveik visi ministeriai, buv. prezidentas Kazys Grinius, vysk. Vincentas Brizgys ir visų pakraipų politikos bei visuomenės veikėjų gausus būrys. Pasitarimas neilgai truko, nes visi susirinkusieji buvo vienos nuomonės žydų klausimu. Jame buvo pasmerktas nacių elgesys su žydais ir nutarta žydams visomis turimomis priemonėmis padėti, kaip Lietuvos piliečiams, O jeigu kas jų nusikaltę Lietuvai ir lietuvių tautai — atsikūrus Lietuvos teismams, atiduoti jiems spręsti jų bylas. Tačiau jau tuo metu susirinkimo dalyviams buvo aišku, kad nedaug žydams bus galima padėti, nes jau pačioje nacių okupacijos pradžioje jų buvo paskelbta, kad žydai ir lenkai išimami iš lietuviškų įstaigų kompetencijos. Tą kompetenciją sau pasiėmė vokiečių karo komendantai ir susi-

kūrusios SD įstaigos. SD veikimas lietuviams nebuvo įprastas. Tai buvo įstaiga savo kompetencija ir veikimo būdais tolygi bolševikų NKVD. SD įstaiga viską darė savo nuožiūra, apie savo planus nesitardama nei su Lietuvos vyriausybe, nei su vokiečių karo komendantais. Nauji viešpačiai nesivaržė atvirai pareikšti, kad jiems nepatinka, jei kas šalia jų domisi žydų reikalais, o juo labiau, jei kas mėgina juos užtarti ar jiems padėti. O kad jų veiklos niekas nekliudytų ir nepainiotų, pačioje okupacijos pradžioje lietuviškąją saugumą vokiečiai perėmė į savo rankas, nepaisydami Laikinosios vyriausybės protesto. Dėl to visi areštai ir kiti saugumui priklausomi veiksmai buvo grynai jų reikalas. Saugumo priešaky stovėjo vokiečių pastatyti žmonės.

Neilgas buvo Laikinosios vyriausybės amžius — nuo 1941 m. birželio mėn. 25 d. ligi tų pat metų rugpjūčio mėn. 5 d. Sunkus jis buvo, gal sunkiausias iš visų buvusių Lietuvos vyriausybių. Jau birželio mėn. 25 d. Kauno karo lauko komendantas gen. Pohl įsakmiai pabrėžė Laikinosios vyriausybės atstovams, kad su Laikinąja vyriausybe jis negalės tartis, nes neturįs tam įgaliojimų. Iš viso bendradarbiavimo buvo matyti, kad jam trukdoma palaikyti bet kokius santykius su Laik. vyriausybe. Nuo šio momento kiekvienam blaiviai galvojančiam lietuviui buvo aišku, kad vokiečiai yra priešingi nepriklausomos Lietuvos valstybės atstatymui ir kad mūsų tautos sukilimas ir Laik. vyriausybės sudarymas susikryžiuo su nacių grobuoniškais tikslais. Tai buvo žiauri tikrovė, bet Laikinosios vyriausybės nenugąsdino, nesuklaidino ir neišmušė iš nepriklausomos Lietuvos kuriamojo kelio.

Nors vokiečiai ir neleido suorganizuoti tautinio korpo, nors ir teko ryšius su kraštu palaikyti pačiomis primityviausiomis priemonėmis, nors ir neleido Laik. vyriausybės potvarkių ir įstatymų skelbti spaudoje ar per radiją, nors ir visu galingu savo karinės mašinos svoriu naciai gniuždė Laik. vyriausybės pastangas, bet ji savo nepalaužiamu ryžtingumu ir darbu palyginti per trumpą laiką daug nuveikė. Jos siekimai

Jurgis Daugvila.

Trimituojantieji angelai.

buvo kilę iš visų trijų milijonų širdžių, kurios tada plakė ir šiandien tebeplaka vienu nenumaldomu troškimu — norime būti nepriklausomi, pasiryžę aukotis ir viską atiduoti Lietuvai!

Tokių mūsų nuotaikų akivaizdoje vokiečiai iš karto vengė pasirodyti su nuogu savo grobuoniškosios politikos brutalumu mūsų tautos atžvilgiu. Dėl to pradžioje naciai mėgino Laik. vyriausybę pakreipti savo pusėn. Įvairios jų įstaigos stengėsi prikalbėti Laik. vyriausybę persiformuoti į jiems priimtina komitetą ar tarybą, bet jiems tai nepavyko. Laik. vyriausybė, sukilusios tau-

tos reiškėją, gerai suprato, kad tauta sukilo prieš raudonąją nelaisvę ne tam, kad dabar norėtų vergauti naciams, tad jokių būdu nesutiko išduoti jai pavestą išlaikyti nepriklausomybę. Tad naciams nieko kito nebeliko, kaip viešai Laik. vyriausybę panaikinti. Tai ir buvo padaryta 1941 m. liepos mėn. 25 d. Tą dieną formaliai gimė Ostlandas su Lohse, Lentzen, Rentelnu, Krameriu ir kitais rudaisiais priešakyje. Tačiau dar ligi rugpjūčio mėn. 5 d. Laik. vyriausybė savo darbą tęsė, kol paskutiniame savo posėdyje buvo priversta konstatuoti, kad, perėmus Lietuvos civilinę valdžią Reicho pareigūnams, ji priversta savo veikimą sustabdyti.

Naciai nuo pat pradžios stengėsi visokiais būdais Lietuvos likimą neatmezgamai susieti su Reicho likimu. To savo noro jie neslėpė: ir žodžiu skelbė, ir darbais vykdė. Pradžioje norėjo tai pasiekti įkalbinėjimais, įtikinimais, pagaliau intrigomis. Kai tos priemonės nepadėjo, ėmėsi smurto. Prisiminkime tik jų norus ir būdus organizuoti lietuvių kariuomenę, vertimą lietuvių dalyvauti žydų naikinime ir kt. Taip pat ir Laikinosios vyriausybės atžvilgiu ėmėsi panašių metodų — norėjo, kad pati lietuvių tauta nuverstų Laik. vyriausybę ir atiduotų valdžią į nacių rankas. Tokiu lietuvių išsigimėlių atsirado, kurie pakėlė ranką prieš savo lietuvišką vyriausybę nacių naudai. Bet, nacių vergų planui nepavykus, teko paskutinę Lietuvos vyriausybę pasmaugti patiems vokiečiams.

Laikinoji vyriausybė, gyvendama tokį trumpą laiką ir dirbdama tokiomis sunkiomis sąlygomis, nedaug tegalėjo ir žydams padėti, bet padarė, ką galėjo. Jos garbei reikia pripažinti, kad, nepaisant kieto nacių spaudimo ir griežtų reikalavimų, ji nepadarė jokio žygio, neišleido jokio potvarkio žydams varžyti, skriausti ir persekioti. Laikinajai vyriausybei ir žydai buvo lygiateisiai Lietuvos piliečiai. Ji išlaikė tradicinę lietuvių poziciją žydų atžvilgiu.

Laikinosios vyriausybės užimtos pozicijos žydų atžvilgiu kietai laikėsi ir visi jos negausingi organai. Kauno komendantas

pulk. Bobelis savo rizika ir atsakomybe, nesiklausdamas vokiečių, liepos mėn. 18 d. nuvyko į devintą fortą, išlaisvino visas žydų moteris ir vaikus, o taip pat Lietuvos kariuomenėje tarnavusius vyrus. Be to, išgelbėjo adv. Cimkauską, kuris šiuo metu yra Vokietijoje, pirklių Misurskį, inž. Benjaminičių ir kitus. Jis švelnino kiek galėdamas žydų padėtį ir išdavinėjo apsaugos raštus. Tokių apsaugos raštų gavo ir daug Kauno žydų. Paminėtini čia žydų komiteto nariai ir pareigūnai. Jų buvo apie 50 žmonių. Po kelių dienų pulk. Bobelis buvo iš komendanto pareigų pašalintas. Žinotina, kad pulk. Bobelis, kaip ir kiti lietuviai komendantai, buvo Laik. Lietuvos vyriausybės komendantas, skirtas tik toms pareigoms, kurias jis ėjo nepriklausomos Lietuvos respublikoje, vadinasi, ne policijos pareigoms. Jis nebuvo vokiečių pareigūnas, nors vokiečiai daug iš jo reikalavo, pavyzdžiui, reikalavo iš jo ir iš Kauno miesto burmistro Palčiausko įsteigti žydams getą Vilijampolėje. Ir Bobelis, ir Palčiauskas atsisakė šį įsakymą pasirašyti.

Kauno komendanto pasielgimo su žydais pavyzdys — ne vienintelis. Visose apskrityse aukštesni lietuviai pareigūnai tos linijos laikėsi.

ŽYDAI IR BUVUSIŲ VYRIAUSYBIŲ NARIAI

1942 m. rudenį buv. Lietuvos Respublikos prezidentas dr. K. Grinius ir du buvę ministrai J. Aleksa ir M. Krupavičius dėl įvairių vokiečių Lietuvai daromų skriaudų įteikė Generalkomisarui Lietuvai von Rentelnui raštą-protestą. Tarp kitų ten iškeltų klausimų pareiškiamą, kad "Lietuvių tauta su dideliu susijaudinimu... nepritaria (vokiečių) priemonėms, taikomoms Lietuvos žydams".

Šie trys vyrai protestą įteikė ne savo vardu, bet visos lietuvių tautos. Tą faktą jie taip grindžia tame rašte: "Šiandien lietuvių tauta yra pastatyta į tokias sąlygas, kuriose ji neturi jokios oficialios institucijos, jokios visuomenės organizacijos, kuri galėtų pareikšti jos nusistatymą opiais ir svarbiais lietuvių tautai klausimais. Dėl to mes, že-

miau pasirašiusieji, esame priversti pasisakyti šiuo skaudžiu klausimu. Esame visiškai įsitikinę, kad mūsų nuomonė šiuo klausimu visiškai atitinka plačiosios lietuviškosios visuomenės nusistatymą”.

Už šį protestą 1942 m. gruodžio mėn. 5 d. Krupavičius ir Aleksa per kalėjimus ir gestapo "prieglaudas" buvo išgabenti į Vokietijos gilumą geštapo "globon", o Grinius dėl senatvės ir nesveikatos tik iš Kau-no į provinciją išsiųstas.

Šis Aleksos, Griniaus ir Krupavičiaus nubaudimas sukėlė ant kojų visą Lietuvą. Von Rentelniui pasipylė, kaip iš maišo, protestų ir su minėtų nubastųjų išdėstytomis mintimis solidarizavimo raštai. Jie buvo siunčiami su šimtais parašų. Rašėsi intelektualai, ūkininkai ir darbininkai. Tų raštų čia turima tuo tarpu tik vienas — vienintelės lietuvių organizacijos — Savitarpinės pagalbos. Jame tarp kitko taip rašoma: "Savitarpinė pagalba, kaip vienintelė lietuvių visuomenės organizacija, laiko savo šventa pareiga pareikšti Tamstai, Pone Generalini Komisare, kad memorandumė (Aleksos, Griniaus ir Krupavičiaus) išdėstytos mintys yra ne tik jų, pasirašiusiųjų asmenų, nuomonė, bet ir visos lietuvių tautos aiškus nusistatymas". (b.d.)

■ Fordo fondas pravedė JAV aukštesniųjų mokyklų tyrimus, surinkdamas duomenis iš 1.848 vedėjų ir mokytojų ir apklausinėdamas 7.551 moksleivį. Nustatė, kad katalikų aukštesnėse mokyklose tiek neturtingų šeimų, tiek ir turtingųjų vaikai gauna vienodą mokymą ir auklėjimą. Tikrinant egzaminų duomenis, turtingesnių šeimų vaikai pasirodė kiek geriau suprantą matematiką.

■ JAV, D. Britanijos, Kanados, Australijos, Afrikos ir kitų angliškai kalbančių kraštų katalikai kunigai turės savo suvažiavimą Čikagoje šią vasarą, rugpjūčio 4-8 d.

■ Illinois valstijoje 1985 m. buvo areštuota daugiau kaip 11.000 vairuotojų, važiavusių įsikaušus.

■ Prel. Kazimieras Žitkus, poetas, mirė Kaune vasario 24 d. Palaidotas iš Kauno bazilikos vasario 26 d. Buvo gimęs 1893 m. gruodžio 17 d. Yra kapelionavęs Antalieptėje, Kaune, parašė daug tikybos vadovėlių, bendradarbiavo laikraščiuose ir žurnaluose.

Ar sunku būti lietuviu svetimame krašte?

*(Laiškų lietuviams" jaunimo konkurse
I premiją laimėjęs rašinys)*

Rima Polikaitytė

Tokia Dievo valia, kad gimiau ne esminių kaimelyje šiaurės Aliaskoje ir ne laukinių tautelėje Amazonės džiunglėse, o lietuviškoje šeimoje Amerikos didmiestyje Čikagoje. Nuo vaikystės dienų tėvai mane mokė, kad esu lietuvaitė ir kad mes gyvename svetimame, bet labai svetingame krašte. Šeimoje ir vėliau mokykloje sužinojau, kad mano tėvynė yra ta graži šalis prie Baltijos jūros. Ji dabar komunistų pavergta. Žiaurusis priešas visokiais būdais stengiasi išrauti iš lietuvių širdžių laisvės ir tikėjimo troškimą.

Nors esu lietuvaitė, šio krašto įtaką stipriai jaučiu savo kasdieniniame gyvenime. Todėl nenuostabu, kad kartais susiduriu su sunkumais ir nepatogumais, kurių niekada neturėjo ir niekada neturės mūsų amerikiečiai draugai. Jiems yra sunku suprasti, kaip mes pajėgiame gyventi "dviejuose pasauliuose". Be visų kasdieninių rūpesčių, mes šeimoje kalbame lietuviškai, nors visi puikiai mokame angliškai, šeštadieniais lankome lituanistinę mokyklą, sekmadieniais būtinai važiuojame į lietuviškas pamaldas, o savaitės dienomis dalyvaujame susirinkimuose, sueigose bei tautinių šokių arba chorų repeticijose. Taip pat dar turime suspėti į išvykas, kursus ir vasaros stovyklas.

Būti lietuviu svetimame krašte nėra visada lengva. Kartais reikia daug ko atsisądėti. Lietuvių jaunimas mažiau sėdi prie te-

Rima Polikaitytė.

levizijos, negu mūsų amerikiečiai draugai. Kartais yra liūdna, kai mes negalime aktyviai dalyvauti kasdieninės mokyklos užsiėmimuose, kurie dažnai vyksta šeštadienių rytais. Lietuviukai dėl lituanistinės mokyklos dažnai turi paaukoti aktyvų dalyvavimą sporte, orkestre, chore ar dramos būrelyje.

Tačiau nematau, kad lietuviybė mus skriaudžia, nes mes beveik viską turime, ką ir mūsų bendraamžiai amerikiečiai. Einame į tas pačias mokyklas, mokomės kartais net dar geriau. Šokame modernius šokius ir mokame visas populiariausias dainas. Man atrodo, kad lietuviybė mus praturtina ir padaro mūsų gyvenimą platesnį bei įdomesnį. Mes jaučiame, kad būti lietuviais mums yra garbė. Tie nepatogumai yra visai nežymūs, palyginant su asmenišku pasitenkinimu, kurį jaučiame, būdami lietuviais svetimame krašte.

Mano draugai amerikiečiai stebisi, kad aš laisvai kalbu dviem kalbomis, net gerai skaitau ir rašau lietuviškai. Aš jiems papasakoju, kaip mes švienčiame Kalėdas, Vėlykas ir kitas šventes su prasmingomis tradicijomis. Jiems dažnai aiškinu apie mūsų

tautinių šokių grupę, repeticijas ir koncertus. Bandau papasakoti, ką mes veikiame vasaros stovyklose ir kursuose. Draugai amerikiečiai niekad nėra šokę tautinių šokių ar dainavę prie laužo Dainavoje. Jie pavydėjo, kai pernai važiovome šokti lietuviams Floridoje ir Klyvlende. Jiems sunku tikėti, kad mūsų tautinių šokių grupė šią vasarą planuoja išvyką į Europą. Greitai daug jaunimo važiuos į Pasaulio lietuvių jaunimo kongresą Australijoje ir paskui dalyvaus didelėse iškilmėse Romoje Lietuvos krikšto 600 metų sukakčiai paminėti. Mano amerikiečiams draugams yra sunku tikėti, kad aš susirašinėju su draugais iš Brazilijos, Australijos, Kanados ir įvairių Amerikos miestų. O kai noriu labai pasigirti, papasakoju apie mūsų dainų ir tautinių šokių šventes, kuriose dalyvauja tūkstančiai jaunų lietuvių iš viso pasaulio. Vienos šokių šventės metu prezidento Ford žmona paspaudė man ranką ir paklausė: "Are you having fun?"

Gyvendami svetimame krašte, mes vertiname viską, ką matome Amerikoje, ir branginame viską, ką mums duoda lietuviška kilmė. Dviejų tautų ar valstybių kalba, kultūra ir papročiai mus padaro įdomesniais žmonėmis. Mūsų šakotas gyvenimo kelias yra daug turtingesnis už paprastą amerikiečių kasdienybę.

Nors kartais yra sunku būti lietuviu ir amerikiečiu, lietuviybė sustiprina mūsų dvasią ir teikia asmenišką malonumą. Mes didžiuojamės savo lietuviškumu, kuris mums praplečia akiratį ir mus padaro pranašesniais žmonėmis. Mes žinome, kad kenčianti Lietuva didžiuojasi mumis, garbingos tautos vaikais.

■ Akademikų skautų rekolekcijos įvyko kovo 27-29 d. Jaunimo centre ir Jėzuitų koplyčioje, Čikagoje. Joms vadovavo kun. Antanas Saulaitis.

■ Popiežius Jonas Paulius II savo telegrama per apaštalinį pronuncijų arkiv. Pio Laghi pasveikino prel. Audrį Bačkį, sulaukusį kunigystės sidabrinės sukakties. Telegrama prelatą pasiekė, atskridus į Vašingtoną lankyti sunkiai automobilio sužeisto savo tėvo, Lietuvos diplomatijos šefo dr. St. Bačkio.

Paruošė GEDIMINAS VAKARIS

DRUSKININKUOSE IŠNUOMOJAMOS SLIDĖS

Druskininkų apylinkes išraižę dviratininkų takai neilgai buvo tušti ir tylūs. Šiandien šiais takais naudojasi slidininkai. Kurorto butininkai Veisiejų gatvėje, ant Ratnyčios kranto stovėjusiame sename malūne, atidarė sezoninį slidžių nuomos punktą. Patogus jis, kadangi už poros dešimčių metrų jau galima leistis slidėmis į smagią kelionę.

Pavasarių naujojo nuomos punkto asortimentas pasikeis. Bus nuomojami dviračiai. Anksčiau sporto priemonės buvo naudojamos tik parai ir ilgesniam laikui, bet šiandien jau nuomoja ir valandai. ("Tiesa" — įvykiai ir faktai)

KADA LIETUVOJE PASIRODĖ PIRMASIS AUTOMOBILIS?

Apie pirmojo automobilio pasirodymą Lietuvos teritorijoje ilgą laiką nebuvo nieko žinoma. Buvo spėjama, kad nuo kaimynų daug atsilikti negalėjome. Atsakymą į klausimą — kada Lietuvoje pasirodė pirmasis automobilis — padėjo rasti archyvai. Vartant 1908-1909 metų susisiekimo ministerijos bylas, dėmesį patraukė pluoštelis įvairiomis atžymomis ir anspaudais išmargintų dokumentų, kurių tekste kelis kartus buvo atžymėta firma "Panhard et Levesseur". Tai viena iš automobilių gamybos pionierių firma. Aptiktuose 1908 metų dokumentuose rašoma apie 1896 m. Lietuvoje pasirodžiusį automobilį.

1896 m. už 2417 rublių 2-rosios kelių distancijos, aptarnaujančios plentą Ryga - Šiauliai - Tauragė, reikmėms nuperkamas

prancūzų firmos "Panhard et Levesseur" lengvasis automobilis. Iš rastų dokumentų sprendžiama, kad jis buvo tarnybinis kelių distancijos viršininko Maževskio automobilis, todėl prileidžiama, kad šis inžinierius ir buvo pirmasis Lietuvos keliais važinėjęs automobilis.

Šis automobilis kelių distancijoje tarnavo ilgai. Jis buvo gana patvarus, tačiau laikas darė savo — automobilis dėvėjosi. Jo jau ir šiaip silpnas variklis diena po dienos silpo. Savo pranešime Vilniaus kelių apygardos viršininkas nurodo, kad automobilis negali įveikti pakilimų kelio ruože tarp Šiaulių ir Tauragės. Remontui reikėjo daug pinigų, todėl buvo pasiūlyta šį valdišką automobilį parduoti iš varžytinių. ("Tiesa")

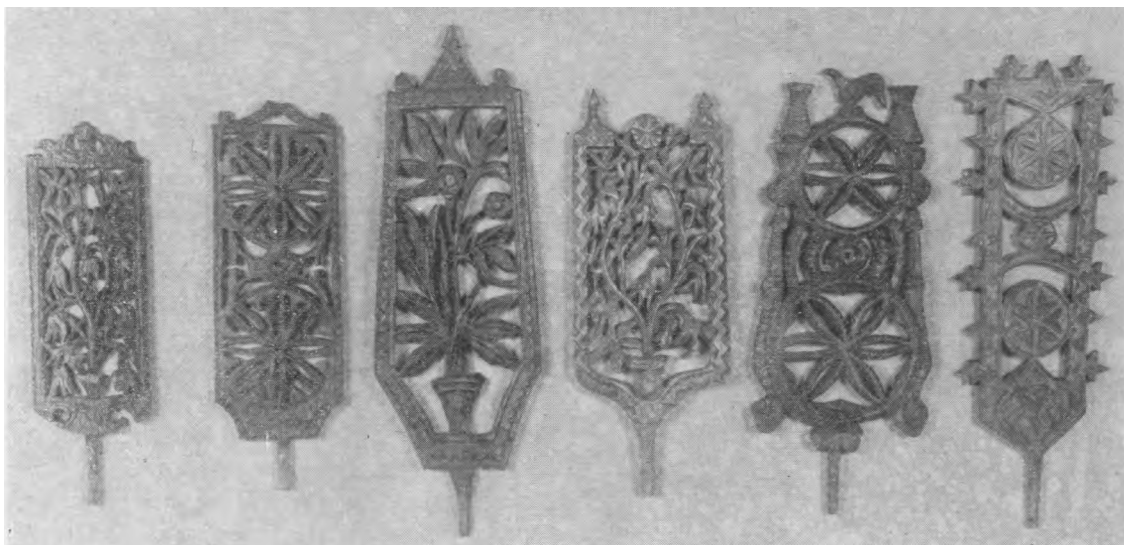
PANEVĖŽIO NAUJIENOS

Panevėžiečiai giriasi, kad jau į savo rankas pasiėmė dešimttūkstantąjį "Panevėžio tiesos" numerį. Jame rašoma, kad auga miesto pramonė, plečiasi statybos. Rašoma, kad naujame Kniaudiškių rajone jau gyvena daugiau kaip tūkstantis panevėžiečių šeimų. Pastatyti 25 gyvenamieji namai, 280-ties vietų vaikų lopšelis-darželis su plaukymo baseinu. Tai tik pradžia naujojo rajono statybos. Jį sudarys keturi dideli mikrorajonai, kuriuose gyvens 33 tūkstančiai gyventojų.

Daug epitetų puošia Panevėžį. Vadina jį malūnų, linų, žalumos miestu. Muilo fabrike sukurtas naujas tualetinis muilas "Venta" su kaštonų ir čiobrelų priedais.

"Lietuvos muilo" emblema ženkлина naujus gaminius — tualetinį muilą "Mėta", "Rytas", "Putas", kvapnų ovalinį "Neringos" gabaliuką. Naujausias skystas muilas plaukams plauti "Dilgynėlė" su natūraliu dilgynių ekstraktu. Šių gaminių receptus sukūrė įmonės laboratorijos darbuotojos D. Urbonienė ir G. Bakonienė.

Pirkėjai pamėgo dailiai įpakuotus dovaninius "Nevėžio", "Šatrijos", "Birutės", "Pelenės" muilus. "Panevėžio tiesa" giriasi, kad šiemet panevėžiečiai muilo gamintojai vartotojams pateiks keturias su puse tūkstančio tonų tualetinio ir 300 tonų skysto

Jurgis Daugvila.

Verpstės.

muilo. Sakoma, kad Panevėžio muilas bal-tai prausia, maloniai kvepia.

Toliau rašoma, kad mieste yra dvi de-šimtys masinių bibliotekų, kurias lanko su-trečias panevėžietis. Teatrai per metus su-rengia apie 400 spektaklių. Meno saviveik-loje dalyvauja 14 tūkstančių žodžio bei plas-tikos entuziastų. "Lino" įmonė išaudė rank-šluostinius audinius, kurie patraukia pirkė-jų žvilgsnį spalvingais piešiniais, sukurtais Laimos Gudaitienės vadovaujamose daili-ninkų dirbtuvėse. Audinys patogus namų šeimininkėms. Jį sukarpę ir atsiūlę, gali turėti dailių rankšluostėlių virtuvei ir vo-niai. Iš audimo skyrių taip pat išgabenti rulonai naujų raštų ir struktūrų staltiesinių bei paklodinių audinių.

Igyvendinant mokyklų reformą, žengti tik pirmieji žingsniai. Produktyvaus moki-nių darbo dalis gamyboje kol kas dar ne-didelė. Mokyklose pritaikomi kompiuteriai.

"TIESA" PAVARČIUS

"Vienuoliktame penkmetyje atnaujinta visa Alytaus šaldytuvų gamyklos produkci-ja, tačiau nemažai šaldytuvų dar neištar-nauja garantinio laiko. Gamykla gauna re-klamacijų. Štai pernai jų gauta beveik pus-antro tūkstančio. Keturi procentai šaldytu-vų buvo remontuojami garantinio laiko

metu. Apie 70% reklamacijų gauta vien to-dėl, kad šaldytuvai blogai įpakuojami ir netvarkingai laikomi, apgadinami trans-portuojant. Gamyklos administracija visai nekreipia dėmesio pagerinti tvarką visuose gamybos baruose ir padidinti atsakomybę už darbo kokybę. Šioje srityje yra rimtų trūkumų, nes konkrečių kaltininkų surasta labai mažai. Brokdarys, kas jis bebūtų — darbininkas, inžinierius, konstruktorius, technologas ar tarnautojas, turi būti visada surandamas ir griežtai baudžiamas".

"Neseniai Vilniuje įvyko Lietuvos bal-dų ir medžio apdirbimo pramonės ministe-rijos išplėstinis kolegijos posėdis. Daug dė-mesio posėdyje buvo skirta prekybinių or-ganizacijų ir pirkėjų skundų analizei. Dau-giau nei pusė nusiskundimų gaunama dėl sugadintų baldų, juos transportuojant ir laikant sandėliuose. Neišspręsta problema — baldams audiniai. Jų išvaizda, spalvos, struktūra dar nuvilia dažną pirkėją".

"Antai Girkalių padalinyje pernai atsa-kingiausiu metu iš rikiuotės išėjo ne vienas vikšrinis traktorius, todėl net dešimčia die-nų vėlavo sėja. Nemažai grūdų nubyrėjo į ražienas, nes kombainininkų darbą kontro-liavusi komisija pro pirštus žiūrėjo į java-pjūtės technikos paruošimą".

Skyrių tvarko JUOZAS VAIŠNYS, S.J.

MŪSŲ SPAUDOS KALBA

Jau daug kartų įvairių asmenų buvo rašyta apie mūsų laikraščių, žurnalų ir knygų kalbą. Buvo skundžiamasi ir piktinamasi, kad rašytojai, redaktoriai ir leidėjai per mažą rūpinasi kalbos grynumu ir taisyklingumu. Tai neginčytina tiesa. Apie laikraščius ir žurnalus jau nė nekalbėkime, bet jeigu peržiūrėsime visas per paskutinį dešimtmetį išleistą lietuvišką knygą, tai gal užteks vienos rankos pirštų suskaičiuoti tas, kurios yra beveik be priekaištų kalbos atžvilgiu. Tai liūdna, bet ką gi čia galima padaryti?

Kai kurie mėgina spaudoje tas klaidas kelti, gal tikėdamiesi, kad redaktoriai ar autoriai, tai paskaitę, susigės ir pasitaisys. Bet kaip pasitaisyti? Juk tos klaidos nebuvo tyčia, sąmoningai daromos. Taigi tų kritikuojamų asmenų kalbos mokėjimas nebuvo pakankamas. Taip, tai ir kritikams labai aišku, užtat jie duoda įvairių patarimų. Pirmiausia jie pataria, kad prie kiekvieno žurnalo ar laikraščio redakcijos būtų kalbos taisytojas, jeigu pats redaktorius nepakankamai ją moka. Taip pat ir atiduodant knygą į spaustuotę, pirma turėtų patikrinti kalbą geras lietuvių kalbos žinovas. Tai puikūs patarimai, tikrai taip turėtų būti, bet kur tų kalbos taisytojų ir žinovų gauti? Lietuvoje jų yra nemažai, bet kaip su išeivija? Gal surasime tik vieną kitą, bet po vienu kitu metų jau ir tų nebus.

Kartais paimi neseniai pasirodžiusią knygą ir skaitai, kad kalbą taisė toks ir

toks "kalbininkas". Tikrai puiku ir džiugu! Bet kai pradėdi tą knygą vartyti ir skaityti, tai ir įvairios kalbos klaidos pradeda dygti, kai grybai po lietaus. Tada ir tas staiga kilęs džiaugsmas dingsta.

Neseniai vienas žurnalistas, spaudoje aptardamas paskutinį žurnalo "Varpo" numerį, surado jame 77 kalbos klaidas, bet, beskaičiuodamas tas klaidas, ir jis vienoje vietoje suklupo: taisydamas klaidingą parąšymą *du metus*, jis teigė, kad reikėtų rašyti *dvejis metus*. Ne! Reikia rašyti *dvejus metus*. Dauginiai skaitvardžiai galininko linknyje turi galūnę *-us*: *vienerius* (arba *vienu*), *dvejus*, *trejus*, *ketverius*, *penkerius* ir t.t.

Vis dėlto reikėtų pagirti tuos redaktorius, autorius ir leidėjus, kurie duoda kam nors savo leidinius pataisyti. Jeigu ir nebus viskas tobulai pataisyta, tai bus bent "apataisyta", gal bus išvengta bent pačių grubiausių kalbos klaidų.

Tad iš visa to, kas iki šiol čia pasakyta, gal reikėtų daryti išvadą, kad jau jokių prošvaisčių šioje srityje nėra, kad jau reikia nuleisti rankas ir pasiduoti? Jokiu būdu! Ši dabartinė liūdno padėtis galėtų pagerėti, tik reikia noro. Jau daugiau kaip prieš porą metų esame rašę, kad daugelio mūsų rašytojų, žurnalistų ir mokytojų nepakankamą lietuvių kalbos mokėjimą galima aiškinti tinginyje ir puikybe. Tingima dažniau pažvelgti į gramatikas ir žodynus. Manoma, kad, baigus Lietuvoje mokslus ir gal net mokytojavus, jau nieko daugiau negalima ir nereikia išmokti. Ne! Visuomet galima ką nors naujo išmokti. O jeigu kokia nors sritimi ilgiau nesidomėsi ir nesi rūpinsi, tai pamažu primirši ir tai, ką gerai mokėjai. Tad kiekvienas spaudos darbuotojas visuomet po ranka turėtų turėti žodyną, gramatiką ir kitokius kalbos kultūros leidinius. Tokių leidinių galima gauti iš Lietuvos, bet ir čia, išeivijoje, vieną kitą turime. Čia dar kartą galima paminėti pernai pasirodžiusią knygą "Praktinė lietuvių kalbos vartosena". Jeigu ji ir neatsakys į visus klausimus bei abejojimus, tai vis tiek duos daug naudingų patarimų.

Nors mūsų kalba ir ypač jos rašyba nėra lengva, bet norint galima gerai išmokti. Tai įrodo net ir mūsų uolesnis jaunimas. Jau keliolika metų dėstau lietuvių kalbą Pedagoginiame lituanistikos institute ir vasaros Lituanistikos seminaruose. Negaliu pasigirti, kad būtų atsiradę labai daug studentų, kurie tobulai išmoktų lietuvių kalbą, bet prisimenu bent dešimt mergaičių ir kokią porą berniukų, kurie rašo beveik be klaidų ir galėtų puikiausiai išlaikyti lietuvių kalbos abitūros egzaminus Lietuvoje. Tad išvada — norint galima. Turi tik parodyti daugiau pastangų ir mokiniai, ir mokytojai, ir spaudos darbuotojai. Būtų naivu manyti, kad čia atsiras daug lietuvių kalbos žinovų ir specialistų, bet vis dėlto šiek tiek jų susilauksime. Tad ateitis ne tokia jau beviltiška.

TRUMPAI IŠ VISUR

■ Pagal Jono Pauliaus II dramą „Auksakalio dirbtuvė“ bus susuktas filmas. Darbas bus pradėtas lapkričio mėnesį ir užbaigtas iki metų pabaigos. Filmą bus dviejų valandų. Filmą ruoš Vittorio Catafavi. Drama parašyta pirma, negu Jonas Paulius II buvo išrinktas popiežiumi. Ji jau buvo transliuota per Vatikano radiją ir suvaidinta Florencijoje.

■ Katalikų ir kitų tikybų rašytojų suvažiavime Bostone vasario 14-16 d. svarstyta: „Intelektualo vaidmuo, aiškinant ir plečiant tikėjimą“. Suvažiavimo tikslas — panagrinėti krikščionio intelektualo pašaukimą.

■ JAV švietimo taryba ir Kalifornijos universitetas Los Angeles mieste skelbia, kad stojančių į Notre Dame universitetą studentų procentas, kurie save laiko konservatyviais, yra padidėjęs ir didesnis negu kituose privačiuose universitetuose. Čia žymesnis procentas pasisako ir prieš negimusių kūdikių žudymą.

■ JAV katalikai misijoms tarp indėnų 1985 m. suaukojo daugiau kaip 5 mil. dolerių.

■ Tarptautinis Eucharistijos kongresas, dabar jau 44-tas, bus šaukiamas 1989 m. Seule, Korėjoje.

■ Paruošta keturios naujos vaizdajuostės, išryškinant negimusių kūdikių žudymo baisumą. Šias vaizdajuostes išleido American Portrait Films. Ši firma anksčiau išleido labai įspūdingą filmą „The Silent Scream“, taipgi vaizduojantį negimusių kūdikių žudymo nežmoniškumą.

■ **Pittsburgho vyskupas Ant. J. Bevilaqua patvarkė, kad Didįjį Ketvirtadienį, Kristaus pavyzdžiui kunigui plaunant kojas, toje grupėje tebūtų tik vyrai, kaip kad ir Kristus plovė tik vyrų apaštaltų kojas. Moterys ėmė reikšti nepasitenkinimą. Kai kurios jų net atėjo į tas pamaldas, užsirišusios geltoną kaspiną ant rankos protesto ženklą.**

■ Laikraštininkas Stasys Pieža už nuopelnus katalikų spaudai, už veiklą katalikų organizacijose ir už darbus katalikų Bažnyčiai yra Šv. Tėvo apdovanotas medaliu „Pro Ecclesia et Pontifice“. Šį garbės ženklą kovo 26 d. savo rezidencijoje įteikė kard. J. Bernardin.

■ Katalikų gydytojų „Gajos“ korporacijos valdyba kovo 23 d. išrinkta tokia: dr. Kazys Ambrozaitis, dr. Jonas Prunskis, dr. Antanas G. Razma, dr. Augusta Šaulytė ir dr. Loreta Stončiūtė.

■ Arkiv. J. Bulaitis yra apaštališkasis nuncijus. Centrinės Afrikos resublikoje, Čade ir Konge. Jo rūpesčiu Kongo sostinėje Brazavilėje pastatyti nauji Vatikano nunciatūros rūmai. Kai pernai popiežius Jėnas Paulius II lankėsi Centrinės Afrikos respublikoje, jo susitikimui drauge su vietos vyskupais vadovavo arkiv. Bulaitis. Vasario pabaigoje arkiv. Bulaitis buvo priimtas privačioje audiencijoje Jono Pauliaus II; parodė naujų nunciatūros rūmų nuotraukas.

■ Nauju popiežiaus nuncijumi D. Britanijoje paskirtas arkiv. Luigi Barbarito, ligi šiol atstovavęs Apaštaltų Sostui Australijoje.

■ Vengrijoje 24 kunigai pasiuntė gynybos ministeriui raštą, užtardami tuos jaunos vyrus, kurie sąžinės sumetimais ar dėl savo įsitikinimų atsakė jungtis į karinę tarnybą ir buvo nubausti kalėjimu.

■ Vatikane gavėnios rekolekcijas visą savaitę vedė saleziečių vyriausias vadovas kun. Viganas. Rekolekcijose dalyvavo ir popiežius.

■ Tarptautinė krikščioniškojo solidarumo organizacija, kurios centras Šveicarijoje, pravedė akciją už kun. Alfonso Svarinsko, latvio Janio Skudros ir esto Enn Tarto išlaisvinimą. Tuo reikalu įteikė Sovietų Sąjungos ambasadoriui Šveicarijoje petiją su 2902 parašais.

■ Lietuvoje, Marijampolėje, iškilmingai paminėtos arkiv. Jurgio Matulaičio mirties metinės. Sausio 25 d. Marijampolės bažnyčioje mišias aukojo 8 pernai įšventinti kunigai. Sukakties dieną, sausio 27, mišias koncelebravo Kauno ir Vilkaviškio vyskupijų apaštalinis administratorius arkiv. Liudas Povilonis drauge su kitais penkiais vyskupais. Pamaldose dalyvavo 78 kunigai ir didelė daugybė lietuvių iš visos Lietuvos. J. Pr.

“LAIŠKŲ LIETUVIAMS” KONKURSAS

Konkurso vertinimo komisija, susidedanti iš Apolinaro Bagdono (pirm.), Ritos Likanderytės (sekr.), Danutės Eidukienės, Antano Saulaičio, S.J., ir Nijolės Užubalienės, suaugusiems paskyrė keturias premijas, o jaunimui — septynias.

Suaugusieji: I (150 dol.) — Viktoras Nakas, II (100 dol.) — Dalia Staniškienė, III (75 dol.) — Nina Gailiūnienė, IV — (50 dol.) — Nijolė Gražulienė.

Jaunimas: I (100 dol.) — Rima Polikaitytė, II (80 dol.) — Vida Brazaitytė, III (70 dol.) — Paulius Bindokas, IV (po 60 dol.) — Audra Kubiliūtė ir Kęstutis Gorodeckas, V (po 50 dol.) — Gailė Radvenytė ir Andrytė Giedraitytė.

Premijų mėcenatai: Pranas Zilaitis — 500 dol., Jonas ir Bronė Vesselkai — 150 dol., Stefanija Rudokienė — 100 dol., Ona Siliūnienė — 100 dol.

Dėkojame mėcenatams, sveikiname laureatus ir jau galvojame apie naują konkursą, kurio temos turės turėti kokią nors sąryšį su Lietuvos krikštu ir krikščionybe. Premijų didumas ir gausumas priklausys nuo mėcenatų dosnumo.

“Laiškų lietuviams” ekskursija, dėl visiems suprantamų priežasčių, yra atšaukta.

ELENOS CIPLIAUSKIENĖS STIPENDIJŲ FONDAS

Prof. dr. Birutė Cipliauskaitė savo motinos atminimui įsteigė stipendijų fondą. Stipendija yra kasmetinė 1.500 dol., skiriama studentei ar studentui, ruošiančiam doktoratą iš Lietuvos istorijos. Suinteresuoti studentai prašomi kreiptis į Lietuvių Katalikų Mokslo Akademiją šiuo adresu: Piazza della Pilotta 4, 00187 Roma, Italy.

ATSIŪSTA PAMINĖTI

PORTUGALŲ NOVELĖ. Sudarė Povilas Gaučys. Išleido Lietuviškos knygos klubas 1985 m. Viršelį, ir aplankas dail. V. O. Virkau. 416 psl., kaina 12 dol.

LITUANUS. Vol. 32, No. 1. Šį numerį redagavo Jonas Zdanys. Redakcijos ir administracijos adresas: Lituanus, 6621 S. Troy, Chicago, IL 60629.

PIRMIEJI ŽINGSNIAI. Kr. Donelaičio lituanistinių mokyklų mokinių laikraštėlis. Nr. 3(107). Spaudai paruošia mokyt. Danutė Bindokienė.

LAIŠKAI LIETUVIAMS — Tėvų Jėzuitų leidžiamas religinės ir tautinės kultūros mėnesinis žurnalas. Redaktorius — Juozas Vaišnys, S.J. Redaktoriaus pavaduotojas — Antanas Saulaitis, S.J. Redakcijos nariai: Danutė Bindokienė, Algirdas Grigaitis, Vytautas Kasniūnas, Nijolė Užubalienė, Gediminas Vakarlis. Administratorė — Aleksandra Likanderienė. Adresas: 2345 West 56th Street, Chicago, IL 60636. Telef. 737-8400. Nekaltai Pradėtosios Švenč. M. Marijos seserų spaustuvė, Putnam, Connecticut 06260. Metinė prenumerata — 10 dol., atskiras numeris — 1 dol.